

Univerzita Pardubice

Fakulta filozofická

Smrt jako součást lidského života

Nikol Melináková

Bakalářská práce

2011

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická
Akademický rok: 2010/2011

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Nikol ČELINÁKOVÁ**
Osobní číslo: **H08546**
Studijní program: **B6107 Humanitní studia**
Studijní obor: **Humanitní studia**
Název tématu: **SMRT JAKO SOUČÁST LIDSKÉHO ŽIVOTA**
Zadávací katedra: **Katedra věd o výchově**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Úvod 1. Teoretická část 1.1. Pohled na smrt v různých náboženstvích 1.2. Smrt jako trest za své činy 1.3. Smrt si nevybírá 1.4. Smrt jako přání 2. Výzkumná část 2.1. Kvantitativní výzkum za využití metody dotazníkového šetření (postoj občanů okresu Pardubice k problematice smrti a umírání) 2.2. Interpretace výsledků Závěr

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

HRABAL, F. R. Lexikon náboženských hnutí a sekt. 1. vydání. Bratislava: CAD PRESS, 1998. 520. s. ISBN 80-85349-79-5. **KEENE, Michael.** Světová náboženství. 2. vydání. Praha: Knižní klub, 2008. 192 s. ISBN 978-80-242-2137-3. **KERRIGAN, Michael.** Historie smrti. 1. vydání. Praha: DEUS, 2008. 191 s. ISBN 978-80-87087-55-8. **MONESTIER, Martin.** Historie trestu smrti. Aktualizované vydání. Praha: Rybka Publishers, 2001. 405 s. ISBN 80-86182-05-3. **DOBSONOVÁ, Mary.** Nemoci. 1. vydání. Praha: SLOVART, 2009. 255 s. ISBN 978-80-7391-292-5. **MUNZAROVÁ, Marta.** Eutanazie, nebo paliativní péče? 1. vydání. Praha: Grada, 2008. 108 s. ISBN 80-247-1025-0. **MONESTIER, Martin.** Dějiny sebevražd. 1. vydání. Praha: Dybbuk, 1993. 414 s. ISBN 80-903001-8-9. **BROVINSOVÁ, Joan M.; OEHMKE, Thomas.** Vražda, nebo milosrdenství? 1. vydání. Praha: Brána, 1996. 184 s. ISBN 978-80-85946-45-9.

Vedoucí bakalářské práce:

Mgr. Miloslav Průka, Ph.D.
Katedra věd o výchově

Datum zadání bakalářské práce: **30. dubna 2010**

Termín odevzdání bakalářské práce: **31. března 2011**

prof. PhDr. Petr Vorel, CSc.
děkan

L.S.

PhDr. Mgr. Ilona Moravcová, Ph.D.
vedoucí katedry

V Pardubicích dne 30. listopadu 2010

Prohlášení:

Tuto práci jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako kolektivního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností a to do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezentováním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně.

V Hrochově Týnci dne 17. 3. 2011

Nikolína Elináková

Poděkování:

Ráda bych velice poděkovala svému vedoucímu bakalářské práce, panu Mgr. Miloslavu Průvkovi, Ph.D., za jeho spolupráci, cenné připomínky a rady při psaní této práce. Velký dík patří také panu Ing. Jaroslavu Myslivcovi, Ph.D. za pomoc s vypracováním mé výzkumné části. V neposlední řadě děkuji svým rodičům a přátelům za pomoc a podporu v době tvorby mé bakalářské práce.

ANOTACE

Předkládaná bakalářská práce, která je rozdělena na část teoretickou a část praktickou, se zabývá problematikou smrti a umírání. Zvolená témata pro tuto práci jsou: pojetí smrti ve třech monoteistických náboženstvích nejvýznamnějších pro naši tradici a historii, tedy v judaismu, islámu a křesťanství; trest smrti; smrtící nemoci v minulosti a dnes; eutanazie; sebevraždy. Tímto chceme nastolit ucelený pohled o vybraných tématech týkajících se konečné stanice lidského života a poskytnout tyto nejaktuálnější informace o problematikách, které jsou dnes předmětem mnoha sporů v různých společnostech.

Praktická část je věnována analýze dat získaných kvantitativním výzkumem mezi obyvateli Pardubického kraje, jehož cílem bylo zjistit názory a postoje obyvatel k problematice smrti a umírání.

KLÍČOVÁ SLOVA

judaismus, islám, křesťanství, trest smrti, nemoci, eutanazie, sebevraždy

TITLE

Dead as a part of human life

ANNOTATION

This bachelor thesis, which is divided into the theoretical part and the practical part, deals with the issue of death and dying. The themes selected for this thesis are: the concept of death in the three monotheistic religions, which are the most significant for our tradition and history, i.e. Judaism, Islam and Christianity; the death penalty; lethal diseases in the past and today; euthanasia; suicide. Thereby we wish to establish a comprehensive overview of selected topics concerning the final destination of human life and provide the most important information on issues, which are nowadays the subject of many disputes in various societies.

The practical part is devoted to the analysis of the data obtained by means of quantitative research among the citizens of the Pardubice region, whose aim was to find out the views and attitudes of the citizens to the issue of death and dying.

KEYWORDS

judaism, islam, christianity, death penalty, diseases, euthanasia, suicide

OBSAH

ÚVOD.....	9
1 POHLED NA SMRT T ĚÍ MONOTEISTICKÝCH NÁBOŢIENSTVÍ NEJVÝZNAMN ĚTĚCH PRO NĚTĚ TRADICI	10
1.1 JUDAISMUS	10
1.1.1 Hlavní znaky Judaismu.....	10
1.1.2 Smrt v Judaismu.....	11
1.2 ISLĚM.....	14
1.2.1 Hlavní znaky islĚmu.....	14
1.2.2 P ět p ěl ě islĚmu	14
1.2.3 IslĚm a smrt.....	15
1.3 K ĚS ANSTVĚ	17
1.3.1 Hlavní znaky k Ěs anstvĚ.....	17
1.3.2 T ěi hlavní sm ěry k Ěs anstvĚ.....	18
1.3.3 Smrt v k Ěs anstvĚ.....	19
2 SMRT JAKO TREST ZA SVĚ ĚINY.....	21
2.1 Trest smrti.....	22
2.2 Historie trestu smrti.....	22
2.2.1 Historie trestu smrti ve sv ět ě	22
2.2.2 Historie trestu smrti v ěeskĚch zemĚch.....	23
2.3 Trest smrti v sou ěasnosti	24
2.4 Vybraně zp ěsoby trestu smrti	24
2.4.1 Ob ěeně	25
2.4.2 Zast ěleně	25
2.4.3 Setnutě hlavy	25
2.4.4 Ukamenověně	25
2.4.5 Elektrickě k ěeslo.....	25
2.4.6 Smrtěcě injekce	25
3 SMRT SI NEVYBĚRĚ	26
3.1 NEJHORĚTĚ SMRTěCě NEMOCI MINULOSTI.....	26
3.1.1 Mor.....	26
3.1.2 Pravě neěovice	27
3.1.3 Syfilis.....	27

3.2	NEJHORŠÍ SMRTÍČÍ NEMOCI SOU ČASNOSTI	28
3.2.1	Tuberkulóza	28
3.2.2	Ebola.....	29
3.2.3	AIDS.....	30
3.2.4	SARS	30
3.2.5	Rakovina.....	31
3.2.6	Srdeční choroby	32
4	SMRT JAKO PŘÍČINA	33
4.1	EUTANAZIE	33
4.1.1	Co je to eutanazie?	33
4.1.2	Formy eutanazie	34
4.1.3	Argumentace	35
4.2	SEBEVRAŤEDNÉ CHOVÁNÍ.....	37
4.2.1	Co je to sebevraždy?.....	37
4.2.2	Formy suicidálního chování.....	37
4.2.3	Motivy suicidálního jednání	39
4.2.4	Způsoby suicidálního jednání	39
5	SMRT JAKO FENOMÉN DNEŠNÍ DOBY	41
6	VÝZKUM	43
6.1	Cíl výzkumu.....	43
6.2	Metodika -etapy.....	43
6.3	Formulace výzkumných úkolů	44
6.4	Stanovení hypotéz	44
6.5	Charakteristika zkoumané skupiny	44
6.6	Analýza otázek dotazníku.....	46
6.7	Ověření hypotéz	58
6.8	Závěr výzkumu.....	68
	ZÁVĚR.....	70
	ZDROJE.....	71
	PŘÍLOHY	74

ÚVOD

Tato bakalářská práce se zabývá tématem smrti v lidském životě. A kolik se s tímto jevem setkáváme denně, ať už formou médií, nebo někdy i ve vlastním životě, zdá se mi, že je toto téma odsouváno čím dál od běžného lidského života. O smrti se přestává mluvit, lidé jakoby se báli na ni jen pomyslet a většina si snad ani neuvědomuje, že se toto téma týká každého z nás, tedy i jejich samotných. A tak se pojem smrti pomalu, ale jistě dostává do kolony těch štabuizovaných.

V této práci chci nastínit smrt z různých pohledů a perspektiv. První kapitola dokazuje, jak se v rámci těchto monoteistických náboženství nejvýznamnějších pro naši tradici pohled na smrt mění, jak různé jsou zvyky a tradice s ní spojené a hlavně, jak odlišně lidé na smrt pohlíží a jak se s ní vyrovnávají. Ve druhé kapitole probíráme problematiku trestu smrti, krátce se zmíním o jeho historii a poskytnu informace o současné situaci absolutního trestu a o jeho dodnes používaných metodách. V kapitole Smrt si nevybírám zmiňuji nejvýznamnější smrtící nemoci minulosti a nejobávanější smrtící nemoci současnosti, stručný náhled na jejich podobu a dnešní situaci. Dalším tématem mé bakalářské práce je dnes tak mohutně probíraná problematika eutanazie. Uvedu její druhy, argumenty zastánců a odpůrců a vyznačím se podat alespoň malý obrázek o tom, co skutečně pojem eutanazie znamená, protože mnoho lidí si za tímto slovem mylně představuje pouze tu šklidnou a důstojnou smrt bez bolesti. V poslední kapitole se zmíním o sebevraždě, neboť toto téma je závojem dnešní společnosti a vždy sebevraždě je podle současných statistik téměř více než autonehod!

V poslední části této bakalářské práce analyzuji data získaná z mnou vytvořeného dotazníku. Svůj kvantitativní výzkum mezi obyvateli Pardubického kraje vyzkouším postoj k tématu smrti a problematice s ní spojené v jejich životě. Dozvíte se například, zda lidé někdy vůbec hovoří o smrti, zda se jí bojí nebo také jejich souhlas či nesouhlas s eutanazií.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 POHLED NA SMRT V MONOTEISTICKÝCH NÁBOŽENSTVÍCH NEJVÝZNAMNĚJŠÍCH PRO NAŠI TRADICI

Jak již víme, na světě existuje nespočet náboženských vyznání, lidé na celém světě se hlásí k různým vírám, ale základ mají všechny v podstatě stejný – víru v něco, nejčastěji v nějakého Boha. V něho, kdo jim dává naději a sílu do dalších dnů. Víru v Boha. V následující kapitole chci popsat zvyky a tradice týkající se smrti v těchto monoteistických náboženstvích světa, která mají zásadní význam pro naši tradici a náboženský kontext, ukázat, kde a kdy všechny existují na stejném principu – víru v jednoho jediného Boha – a mohou si být v některých ohledech velice podobné, ale také se mohou zásadně lišit.

1.1 JUDAISMUS

1.1.1 Hlavní znaky judaismu

Judaismus je jedno z nejstarších monoteistických náboženství na světě a jeho počátky sahají tisíce let zpět. Vychází z Hebrejské Bible, která bývá označována jako Tanach či Tanach a jejím základem je Tóra. Významný je zde také ústní zákon neboli Talmud, který lidovské zákony a tradice vysvětluje. Judaismus je pojem pro náboženství lidovského národa a jeho zásady a dogmata tvoří teologický základ mnoha dalších, včetně dvou nejrozšířenějších – křesťanství a islámu¹.

Lidé uctívají jednoho Boha, kterého nazývají buď Jahve, Adonaj, nebo Elohim. Bůh je nezobrazitelný, nepopsatelný a jeho jméno je nevyslovitelné (je tak posvátné, že není dovoleno jej vyslovovat ani nijak ztvářovat). Lidé nechtějí vyslovovat boží jméno nadarmo z úcty k Bohu. Navíc v Bibli není koho pojmenovat znamená mít nad ním určitou

¹ KEENE, Michael. *Světová náboženství*. Praha : Euromedia Group, k. s., 2003. 192 s. ISBN 80-242-0983-7, str. 44 a 45.

moc². Spojení s Bohem umožní ujit modlitby, které se odvíjejí třikrát denně, a to dopoledne, odpoledne a večer. Přinejmenším svatý zákon judaismu neuznává, nebo uctívání smrtelníků je zde zakázáno.

1.1.2 Smrt v judaismu

V judaismu je smýšlení o smrti odsouváno co nejdále, oproti tomu k es anství, které považuje smrt za nejlepší okamžik života. Život je pro židy darem od Boha, smrt je brána jako něco smutného a nevyhnutelného, co přijde na konci dobrého a šťastného života³.

Tradice judaismu říká, že nemocný nebo umírající člověk nemá být v takové chvíli v nemocnici ani sám, ale stará se o něj jeho nejbližší rodina nebo Chevra Kadiša, což je skupina mužů a žen, která u umírajícího zůstává až do konce a poté se stará i o to, aby bylo tělo pohřbeno. V judaismu je to velká záležitost, a proto za tuto činnost bratrstvo nepožaduje odměnu. Jedním z důležitých úkolů bratrstva je i vyslechnutí modlitby umírajícího a jeho doznání se hříchů⁴.

Před pohřbením⁵

Podle židů by se pohřbený měl konat do 24 hodin od jeho smrti. Jde o zvyk, který se stále v Jeruzalémě dodržuje, a to proto, aby nebyla porušena svatost místa. Nejprve se provádí omytí těla, neboli Tahara, což zahrnuje i česání vlasů a čištění nehtů. Muže omývá muž, ženu omývá žena. Tělo leží v místnosti nohama směrem ke dveřím a se svíčkou zapálenou u hlavy. Když je vše hotovo, tělo je pokropeno vodou, navoněno a uloženo do rakve.

² MROWIECOVÁ, Katia; KUBLER, Michel; SFEIR, Antoine. *Boh, Jahve, Alláh : Vše, co nás zajímá o křesťanství, judaismu a islámu*. Praha : Garamond, 2009. 190 s. ISBN 978-80-7407-058-7, str. 44.

³ KEENE, Michael. *Svatovánošství*. Praha : Euromedia Group, k. s., 2003. 192 s. ISBN 80-242-0983-7, str. 57.

⁴ KEENE, Michael. *Svatovánošství*. Praha : Euromedia Group, k. s., 2003. 192 s. ISBN 80-242-0983-7, str. 57.

⁵ MROWIECOVÁ, Katia; KUBLER, Michel; SFEIR, Antoine. *Boh, Jahve, Alláh : Vše, co nás zajímá o křesťanství, judaismu a islámu*. Praha : Garamond, 2009. 190 s. ISBN 978-80-7407-058-7, str. 92.

Pohřeb

Tradiční židovské náboženství se řídí příkazy Tóry, která přísně požaduje pohřbívání do země. Kremace nebo i balzamování mrtvých je v judaismu zakázáno, neboť by to znamenalo znesvěcení mrtvých a neúctu k Bohu⁶.

Všichni mrtví mají bez výjimky stejné oblečení, aby nebyly patrné rozdíly mezi chudými a bohatými. To je také důvod, proč je toto pohřbíváno bez jakýchkoliv přepychů a květin, v jednoduché, neohoblované dřevěné rakvi, bez vyřezávání a ozdob. Povolena je pouze modlitební kniha a sáček s izraelskou půdou, aby byl zemělý spojen se zemí. Mrtvý je navíc zakryt svým modlitebním plátnem, ve kterém se modlil od té doby, co dosáhl dospělosti, tzv. talitem⁷, s třešňovými listy, které jsou předsunutím rakve do země rabínem odstřhnuty, ve znamení toho, že mrtvý již nemá na zemi žádné povinnosti vůči Bohu.

Samotný pohřební akt začíná v tichou proudu vodou. Ten zahajuje člen Chevra Kadiša s pokladnicí určenou pro milodary. Za ním následuje rakev, rodina zemřelého, rabín, členové svatého bratrstva a jako poslední ostatní účastníci pohřbu. Během proudu se sedmkrát zastaví, aby si lidé připomněli sedmero marností z knihy Kazatel⁸. Rakev je do hrobu uložena tak, aby nohy zesnulého směřovaly k Izraeli. Po smuteční rabínové i každý z účastníků pohřbu hodí na rakev tři lopatky hlíny. Důležité je, aby si jí lidé nepředávali z ruky do ruky, ale vždy nejdříve položili na zem nebo zabodli do hlíny. Svým sehnutím projeví zemělemu úctu. Tím započala cesta zesnulého na věčnost a obřad může pokračovat. Nejprve ji v synagoze, jen výjimečně u hrobu. Lidé se nejdříve pomodlí a poté mušský pozstalý, nejprve syn, předčítá modlitbu Kadiša. Tradičně je, že přátelé zvou pozstalé na hostinu útěchy.

⁶ SELF, David. *Encyklopedie svatých náboženství*. Kostelní Vydí: Karmelitánské nakladatelství, 2009. 128 s. ISBN 978-80-7195-282-4, str. 23.

⁷ KEENE, Michael. *Svatá náboženství*. Praha: Euromedia Group, k. s., 2003. 192 s. ISBN 80-242-0983-7, str. 57.

⁸ KEENE, Michael. *Svatá náboženství*. Praha: Euromedia Group, k. s., 2003. 192 s. ISBN 80-242-0983-7, str. 57.

Smutek⁹

Smutek nad ztrátou blízkého člověka má v judaismu své tradice a lidé jsou povinni tato striktní pravidla dodržovat, nebo mají pozostalým pomáhat co nejrychleji se vrátit k normálnímu životu. Období smutku platí pro sedm nejbližších příbuzných otce a matku zemřelého, bratry a sestry, syna a dceru a také pro manžela(ku). Židovský smutek má několik fází a začíná již před přípravou pohřbu, jelikož židovské představy o smrti říkají, že pouhou zemřelého do Svaté země začíná již v okamžiku smrti a trvá po celou dobu rozkladu těla zemřelého, což se dá srovnat s délkou povinného truchlení příbuzných.

První fáze smutku se nazývá *Aninut*. Začíná smrtí blízkého člověka, kdy jsou pozostalí v hlubokém zármutku a zármutku. Toto období končí pohřbem. Poté nastává další fáze, *Avelut*, která se ještě dále dělí a její délka závisí na vztahu truchlících k zesnulému. Po příchodu z pohřbu začíná první fáze, *Šiva*, která trvá sedm dní a platí pro její nejvyšší a nejvyšší omezení. Nejbližší rodina si k tomuto období nakupuje zvláštní oblečení, které nosí jen po dobu *Šiva* a poté se ho zbavuje podle předpisů, například zakopáním do země. Je zakázáno účastnit se různých oslav a veselí, neměly by se vůbec vycházet z domu, pracovat, jíst, vařit, nosit šperky a koflíkové boty. Měla by se omezit hygiena a sedět na zemi nebo jenom na nízkých stoličkách a měla by být zakryta zrcadla. V tomto období rodinu navštíví blízcí a přátelé. Další fáze se nazývá *Šlo-im* a trvá třicet dní od pohřbu. Toto období již není tolik přísné, truchlící už mohou vycházet z domu, pracovat, i číst náboženské texty. Nemohou však uzavírat manželství a účastnit se velkých oslav, muži se nesmí holiť a stříhat vlasy. Pokud ale zemře dítě, trvá pro děti období smutku dvanáct měsíců a mužský člen rodiny, nejčastěji tedy syn, předčítá po dobu jedenácti měsíců při bohoslužbě *Kadi-jatom*, modlitbu sirotků.

⁹ HAVELKOVÁ, Miriam. *613 micvot* [online]. 2010 - 2011 [cit. 2011-02-02]. Halachot smutku. Dostupné z WWW: <<http://www.613.cz/saarej-halacha/5-kasrut-a-dalsi-vybrana-temata/46-halachot-smutku>>.

Náhrobek a vzpomínání

Vztyčení náhrobku je další částí pohřebních tradic v římském světě. Nejprve se odhaluje rodinou přírodě výročí smrti zesnulého, ale není to nijak časově omezeno, tudíž je možné náhrobek odhalit již po sedmi nebo třiceti dnech od úmrtí, nikdy však přímo při pohřbu. Součástí je krátká modlitba za zesnulého.

Svoji úctu k zesnulému projevuje rodina každým rokem při výročí jeho smrti, v tzv. *Jarcajt*, kdy na hrobu zapalují svíčky, která by měla hořet dvacet čtyři hodin. Někdy i drfí v tento den post. Hrob pozostávají navštíví také při významných svátcích, jako je například *Jom Kipur* a *Ro-Šana*. Na znamení, že zesnulého někdo navštívil, se na náhrobek pokládá trs trávy, hrst hlíny nebo kamínky.

1.2 ISLÁM

1.2.1 Hlavní znaky islámu¹⁰

Islám se vyznačuje monoteismem, jediným Bohem je Alláh, a nejvíce jeho vyznavaři žijí v Severní Africe, Předním východě a Jihovýchodní Asii. Vznikl asi v šestém století, proto je dnes islám označován jako jedno z nejmladších světových náboženství. Hlavním představitel tohoto náboženství je prorok Muhammad, kterému Alláh prostřednictvím anděla Džibríla přikázal vytvořit nové náboženství, s cílem sjednotit Araby. Svatou knihou islámu je Korán.

1.2.2 Pět pilířů islámu¹¹

Islámská víra není jenom náboženství, ale je to i způsob života, islámů jde jak duchovní, tak politický i každodenní život v různých věcech. Každý muslim musí dodržovat tzv. *Pět sloupů*, což je pět povinností, které vyznavaři islámského náboženství plní jako Boží vůle. Prvním pilířem je **vyznání víry**. Je to nejprve jediný sloup islámu a k jejímu vyznání slouží veta neboli *Šaháda*, která zní: ŠVyznávám, že není božstva kromě Boha a Muhammad je posel Boží. Opakuje se mnohokrát za den a musí ji znát i malé dítě. Druhým pilířem je modlitba neboli **salát**. Probíhá pětkrát denně, v předem stanoveném

¹⁰ SELF, David. *Encyklopedie světových náboženství*. Kostelní Vydí: Karmelitánské nakladatelství, 2009. 128 s. ISBN 978-80-7195-282-4, str. 44.

¹¹ SELF, David. *Encyklopedie světových náboženství*. Kostelní Vydí: Karmelitánské nakladatelství, 2009. 128 s. ISBN 978-80-7195-282-4, str. 50 a 57.

ase, který je p edepsaný v Koránu ó mezi svítáním a východem slunce, po poledni, odpoledne, po západu slunce a po setm ní. Salát má p edepsané pozice, které se musí p i modlení dodrřovat. T etím pilí em je **zakát**. Je to ozna ení pro almufnu. Tuto povinnost stanovuje zákon, který íká, že povinností kařdého muslima je alespo jednou ro n darovat ást svého bohatství na dobro innost. Není to bráno jako dobrovolné, ani jako da státu, pro v ící je to povinnost v í Bohu. Vybírání probíhá o svátku *Íd al-fitr*, v t-inou organizováno místní me-itou a platí muřli, řeny i d ti. tvrtý pilí znamená **p st**. Platí pro v-echny zdravé muslimy a trvá celý devátý m síc muslimského kalendá e, tedy *Ramadán*. Tato povinnost spo ívá v tom, že v denních hodinách, od východu do západu slunce, se v ící musejí postit, odep ít si potraviny, nápoje, kou ení a pohlavní styk. Muslimové si tímto p ipomínají první zjevení Koránu Muhammadovi. Pátým pilí em je pou do Mekky neboli **Hadřř**. Kařdý muslim ji musí alespo jednou za řivot vykonat. Probíhá vřdy mezi osmým a t ináctým dnem posledního m síce islámského kalendá e a slouřlí k o i-t ní du-e od h ích .

1.2.3 Islám a smrt

Smrt je pro islámské nábořenství velice d leřitá. Znamená to sice konec řivota, ale také za átek n ěho nového ó ekání na zmrřvýchvstání. Muslimové totiř v í, že se du-e po smrti dostane p ed bořř soud, kde musí obstát p ed otázkami and l , zatímco t lo se navrátí zp t do zem ¹².

P ed poh bem

Podobn jako je tomu v judaismu, i do islámské etikety pat í nav-tovat nemocné a být p ítomen u umírajícího lov ka. Pravidlem je také umírat doma v okruhu své nejbliř-í rodiny. Pro nemocného to znamená zmírn ní bolesti a t řkosti chvíle, p řbuzní tím zase dávají najevo svoje souzn ní a podporu nemocnému¹³.

Ve chvíli úmrtí (a také nap . p i poh bu) bývá pravidlem recitace 36. sůry Koránu, která zachycuje vznik a konec řivota. Povinností poz stalých je také rituální

¹² Pracovní skupina "Nábořenské sm řy v Asii". *Sv t řivých a sv t mřtvých*. Praha: ěská orientalistická spole nost, 2000. 243 s. ISBN 80-902510-2-1, str. 236.

¹³ SELF, David. *Encyklopedie sv tových nábořenství*. Kostelní Vyd í: Karmelitánské nakladatelství, 2009. 128 s. ISBN 978-80-7195-282-4, str. 54.

o ista zem elého, která má stanovena pevná pravidla a součástí je také práva neboftíka na poh eb. T lo je nejprve omyto ó fleny omývají fleny, mufti mufti. Nesmí se ho v-ak dotknout nikdo, kdo by s osobou zem elého mohl vstoupit do manfelství. Není povoleno balzamování, ale je mofné t lo navon t. V-e probíhá s nesmírnou opatrností a s ná kem pouze flen ó mufti totifl nena íkají. Kdyfl je o ista ádn provedena, celé t lo se zahalí do bílého rubá-e¹⁴.

Poh eb

A protofle islámský zákon stanovuje, fle poh eb se má konat co nejd íve po smrti, je islámský ob ad velice jednoduchý. T lo zesnulého se nedává do rakve, ale uloflí se do zem pouze v rubá-i, do kterého bylo zahaleno po rituální o ist . Do zem se poloflí na bok, hlavou k Mekce. Poté poz stalí od íkají salát neboli modlitbu a p ipomenou zesnulému *TMhádu*, aby jeho du-e obstála p i boflím soudu, kdy se jí and lé budou ptát, zda si pamatuje na svého Boha, Proroka a Knihu¹⁵. Pokud u této zkou-ky obstojí, du-e se navrátí do svého t la a její hrob bude natolik zv t-en, aby tam t lo mohlo p ebývat v blahobytu a pohodlí afl do té doby, nefl and lé ohlásí zmrtyýchvstání. V p ípad , fle neusp je, jeho hrob bude naopak zmen-en, napln n pavouky, hady, -tíry a v-ím, co lov k ve svém flivot nenávid l. Po modlitbách je neboftík zahrnut zemí, podle zvyku by kaflký p ítomný m l do hrobu hodit alespo hrst hlíny, na po est spojení a jednoty muslim¹⁶.

Smutek¹⁷

Podle muslimské tradice je nejlep-ím projevem smutku recitace modliteb z Koránu, protofle neboftíkovi p i nejvy-ím soudu pomáhají v rozpomenutí si na svou víru a p ipo ítavají se mu k dobru. Proto se muslimové v p ípad úmrtí blízkého rodinného p íslu-níka scházejí, nej ast ji tvrtý den po poh bu, aby projevíli soustrast,

¹⁴ DENNY, Frederick M. . *Islám : a muslimská obec*. Havlí k v Brod : Prostor, 2003. 200 s. ISBN 80-7260-088-5, str. 145.

¹⁵ WERNER, Helmut . *Islámská kniha mrtvých*. Praha : Pragma, 2002. 240 s. ISBN 80-7205-948-3, str. 45 ó 47.

¹⁶ Pracovní skupina "Náboflenské sm ry v Asii". *Sv t flivých a sv t mrtvých*. Praha : eská orientalistická společnost, 2000. 243 s. ISBN 80-902510-2-1, str. 237.

¹⁷ DENNY, Frederick M. . *Islám : a muslimská obec*. Havlí k v Brod : Prostor, 2003. 200 s. ISBN 80-7260-088-5, str. 146.

zarecitovali Korán a zavzpomínali na nebořtka. P řlí-ný smutek poz stalých je v-ak zakázán, nebo by zem elého v hrob ru-íl a p sobil mu utrpení. Proto se také smutek moc neprojevuje. D kazem jsou i neexistující pravidla pro toto období, oproti nap íklad jifl zmín nému judaismu, kde jsou naopak jasn dané fáze smutku a jsou také striktn dodrřovány.

1.3 K ES ANSTVÍ

1.3.1 Hlavní znaky k es anství

K es anství je nejroz-í en j-ím nábořfenstvím sv ta, nebo neexistuje zem , kde by k es ané nebyli p ítomni¹⁸. K es ané v í v Boha ó Jeffí-e Krista, který je trojjediný, cofl znamená, řle existuje ve t ech podobách, které si jsou navzájem rovny. Tzv. *Nejsv t j-í Trojici* tvo í Syn, Otec a Duch svatý. Základním symbolem k es anství je k ířl, nebo na n m byl uk ířován Jeffí- Kristus. Proto také k es ané v í ve vzk í-ení a nekone ný řlivot po smrti, nebo í Jeffí- Kristus byl t etí den po své smrti vzk í-en, poté se n kolik dní ukazoval svým stoupenc m a nakonec vstoupil í se svým t lem do nebe. Jeffí- Kristus, a koliv jeho matkou byla Maria, jeho otcem byl sám B h, a proto má dv podstaty ó bořřskou a lidskou, které jsou spojeny v jedné osob ¹⁹.

Posvátnou knihou je pro k es any Bible neboli Písmo svaté, které je tvo eno ze Starého a Nového zákona. *Starý zákon* k es ané p evzali z judaismu, protořle podle n j Jeffí-vyu oval sv j lid a byl pro n ho d leřřitý. Na n j navazuje *Nový zákon*, který je jifl ířt k es anský a obsahuje spisy o řlivot Jeffí-e Krista a o po átcích k es anství²⁰.

Svoji úctu k Bohu k es ané projevují bořřsluřřbami, kde svým řtením z Písma, modlením a zp vem chválí Boha. Na bořřsluřřby se lidé setkávají kařřdou ned íli, nebo v tento den byl vzk í-en Jeffí- Kristus²¹.

¹⁸ WINTER, David. *ABC k es anství*. Praha : eská biblická spole nost, 2010. 127 s. ISBN 978-80-87287-05-7, str. 120.

¹⁹ BOËLLE, Cathy et al.. *Klí k nábořřfenství : Co mají spole ného judaismus, k es anství, islám a buddhismus?*. Praha : Albatros, 2006. 158 s. ISBN 80-00-01679-6, str. 65.

²⁰ SELF, David. *Encyklopedie sv tových nábořřfenství*. Kostelní Vyd í : Karmelitánské nakladatelství, 2009. 128 s. ISBN 978-80-7195-282-4, str. 32 ó 33.

²¹ WINTER, David. *ABC k es anství*. Praha : eská biblická spole nost, 2010. 127 s. ISBN 978-80-87287-05-7, str. 34.

1.3.2 T i hlavní sm ry k es anství²²

V t-ina k es an se hlásí ke t em hlavním sm r m: západní katolictví, východní pravoslaví a protestantství. Spojuje je víra v jediného Boha, odli-ují je od sebe hlavně rozdílné vztahy církve a v ících, z ehofl vyplívá i odli-ná organizace církve.

Katolictví

Katolictví, nebo také ímskokatolická církev, má nejvíce len ze v-ech t í sm r . Vede ji ímský biskup neboli papefl a je ur ena bez rozdílu v-em lidem. Podstatou je bohoslufba neboli m-e a denní modlitba, která má k es ana provázet po celý den. Katolická církev má p esn sedm svátostí: k est, bi mování, Ve e e Pán , pokání, svátost pomazání, kn fské sv cení a svátost manfelství, kterými v ící dosahují spasení.

Pravoslaví

K Pravoslavné, nebo téfl ortodoxní církvi, se hlásí nejvíce k es an hned po církvi ímskokatolické, od které se pravoslaví li-í hlavně tím, fle nemá centrální organizaci a tvo í ji zcela samostatné (autokefální²³) církve, v jejichfl ele stojí místní biskup. Jednotlivé pravoslavné církve spojuje spole ná víra, základní správní a politické principy a liturgická tradice. Základem pravoslaví je bohoslufba, která se koná kařdou ned li a ve svátcích.

Protestantství

Protestantská církev zahrnuje k es anská spole enství, která p ímo vze-la z evropské reformace 16. století nebo na ni nep ímo navázala. Jejich spole ným bodem je hlásání pot eby neustálé reformy církve. Protestantismus odmítá církevní tradice a ve-keré autority, nebo jedinou autoritou je Bible. Ze svátostí uznává pouze k est a p íjímání.

²² FILIPI, Pavel. *K es anstvo : Historie, statistika, charakteristika k es anských církví*. 1. vydání. Brno : Centrum pro studium demokracie a kultury, 1996. 195 s. ISBN 80-85959-10-0.

²³ autokefalita = nejvy-í stupe samostatnosti vyjád ený tím, fle církev sama rozhoduje o tom, koho postaví do svého ela a nepodléhá pravomoci fládné jiné církve. FILIPI, Pavel. *K es anstvo : Historie, statistika, charakteristika k es anských církví*. 1. vydání. Brno : Centrum pro studium demokracie a kultury, 1996. 195 s. ISBN 80-85959-10-0, str. 22.

1.3.3 Smrt v křesťanství

Smrt pro křesťana neznamena definitivní konec života a zánik duše, ale právě naopak, smrt je v křesťanství brána jako přechod do jiného života. Křesťané věří, že Ti, kdo se spojí s Bohem a uvěří v něho, pro ně má Bůh připravený život v nebi. Ale kdo se dostane do nebe, o tom rozhodne jedině Bůh. Nikde není určeno, že nevěřící přijdou automaticky do pekla. Křesťané jsou přesvědčeni, že Bůh o každém rozhodne spravedlivě, podle jeho hříchů a dobra konaných jeho cestou životem, nebo Bůh nechce, aby kdokoliv skončil v pekle, nýbrž chce každého dovést k pokání²⁴.

Předpohřbení

Typické pro křesťanství je tzv. Poslední pomazání. Dnes již spíše Svátost nemocných, nebo se tento obřad nevztahuje už pouze na umírající, ale také na těžce nemocné. Číhá se textem z Nového zákona a může se dít v nemocnici i doma. Kňaz s rukama na nemocném začíná jeho oděšnou modlitbu, která má posílit jeho duševní i fyzické zdraví a ulehčit mu od bolesti a strachu. Součástí je také doznání hříchů a jejich následné odpuštění.

Pohřbení

Samozřejmě je, jako u předchozích náboženství, omytí těla, které ale provádí v této instituce pro to určené, a to pohřbení ústavu. Ty připraví vše, co je potřeba, od celkového ošetření těla až po jeho uložení do rakve. I když se již i v křesťanství začíná opatřovat objevovat spalování těla zesnulého neboli kremace, pořád je zde hlavním způsobem pohřbívání pohřbení do země. Úmrtí je oznámeno kostelním zvonem a smutečními oznámeními²⁵. Samotnému aktu uložení rakve do země v této instituci předschází mše svatá, která se koná v kostele, kde se sejdou všichni příbuzní a známí zesnulého, od ní do černé barvy. Černou barvou pozostávají projevují smutek a úctu zemřelému. Kňaz je naopak oděn do dlouhé bílé košile neboli alby, která je určena speciálně pro bohoslužebné obřady. Zesnulý leží v rakvi na zádech, ruce složené na

²⁴ WINTER, David. *ABC křesťanství*. Praha : Česká biblická společnost, 2010. 127 s. ISBN 978-80-87287-05-7, str. 20 a 21.

²⁵ HATKOVCOVÁ, Helena. *Thanatologie : Nauka o umírání a smrti*. 1. vydání. Praha : Galén, 2000. 191 s. ISBN 80-7262-034-7, str. 97.

hrudníku, od n do svých –at . D íve se poufívalo plátno, do kterého se t lo zahalilo, tzv. poh ební rubá²⁶.

Bohoslužebný ob ad v kostele probíhá tak, fle rakev s t lem zesnulého lefí p ed oltá em, kde je p ítomen kn z a ministranti, kte í na bohoslužb pomáhají. B hem ob adu se od íkávají modlitby, základem je kázání o bofí v rnosti a o nad ji vzk í-ení. O zesnulém se nikdy nekáfle, pouze se p ipomíná jeho flivot. Ob ad pokračuje posledním rozlou ením, kdy kn z pokropí zem elého sv cenou vodou, rakev okou í kadidlem a op t se pomodlí. Poté se rakev na márách vynese ven a následuje pr vod na h bitov, který je v t-inou provázen písni mi nebo modlitbami. U hrobu ufl je ob ad pom rn krátký. Prob hne vysv cení hrobu, je p e ten vybraný oddíl z Bible a rakev je spu-t na do zem . Spou-t ní m fle být doprovázeno modlitbou nebo písni. N kdy také p ítomní házejí na rakev hrst hlíny, jako symbol lidské smrtelnosti, která je popsána i v Mojflí-ov knize Genesis: *šPrach jsi a v prach se obrátí-š*²⁷. Následuje p ání up ímné soustrasti poz stalým od ostatních p ítomných a rozlou ení kn ze. Na p ání rodiny mohou být sou ástí ob adu na h bitov a následné kondolence i hudebníci²⁸.

Smutek

Projevy smutku a hlavn doba, po kterou má být smutek nad zesnulým projevován, se podle jednotlivých nábofenství li-í. Zatímco v judaismu pro toto období flivota existují striktní pravidla, která jsou pro kafdého poz stalého povinná, islám fládná pravidla nemá a smutek pokud mofno spí-e neprojevuje. Podobn je to i v k es anství. V odborných knihách jsou sice jednotlivé fáze smutku popsány, ale záleflí na lov ku, jak se s tím sám vypo ádá a za jak dlouhou dobu se vyrovná se ztrátou blízkého.

To, fle lov k práv proflívá smutek a prochází zármutkem, tradi n dává najevo no-ením erného oble ení. D íve se erné oble ení v p ípad úmrtí blízkého lov ka nosilo rok, pozd ji se tato doba zkrátila na –est m síc a nyní jfl není nikde stanoveno,

²⁶ BOËLLE, Cathy et al.. *Klí k nábofenství : Co mají spole ného judaismus, k es anství, islám a buddhismus?*. Praha : Albatros, 2006. 158 s. ISBN 80-00-01679-6, str. 114 ó 115.

²⁷ BOËLLE, Cathy et al.. *Klí k nábofenství : Co mají spole ného judaismus, k es anství, islám a buddhismus?*. Praha : Albatros, 2006. 158 s. ISBN 80-00-01679-6, str. 114

²⁸ PULTAROVÁ, Kristýna. *Septima* [online]. 2010 [cit. 2011-02-05]. K es anství. Dostupné z WWW: <<http://lide.gymcheb.cz/~krpulta/krestanstvi.html>>.

jak dlouho se má smuteční oblečení nosit. Pozstalý by se neměl účastnit velkých oslav a zábav. Zde je doba projevu smutku kratší, aby se člověk vrátil k životu. Ale opět záleží na jednotlivci, jak se se svojí ztrátou vyrovná²⁹. Dle Hačkovcové³⁰: *šNormální proces zármutku zakončený nalezením nové identity trvá zpravidla jeden rok a rozlišuje se na několik fází. Měst a osm týdnů má pozstalý právo na otevřený žal, který se vyznačuje pláčem, smutnými náladami a nedostatečným zvládnutím domácích povinností. Po dvou měsících by měl být truchlící schopen zvládnout naplnit svoji roli v rodině i v práci, avšak smutek dále pokračuje a v tichou až po roce je pozstalý schopen ztrátu vidět jinými očima.*

Zesnulým je v Česku aneb v novém druhém listopadovém den, který je označován jako *Památka zesnulých*, mezi lidmi známý jako *dušičky*. V tento den pokládají pozstalí na hroby květiny nebo zapalují svíčky. Českané však hroby neobstíhají navštívit i v jiné dny a pravidelně se o ně starají. Na znamení, že hroby navštívili, na něho pokládají květiny a zapalují svíčky.

2 SMRT JAKO TREST ZA SVÉ ČINY

Téma trestu smrti je diskutované snad v každé společnosti v každém věku. Nikdy se asi lidé neshodnou, zda být pro, nebo proti absolutnímu trestu. Existuje množství pohledů na tento problém, mnoho argumentů pro provedení trestu smrti a také naopak, velmi důvodů, proč být proti. A z neustálých dohadů a nejistot, jak by to tedy mělo být, když každému říká něco jiného a v každém státě také platí něco jiného, vyplývá, že znovuzavedení trestu smrti v jakémkoli státě je jistě pouhým snem jeho zastánců.

²⁹ Pohřeb : Praktické informace [online]. 2006 [cit. 2011-02-07]. Poradna: Etika a kondolence. Dostupné z WWW: <<http://pohrebni-sluzby.pohreb.cz/poradna-etika-kondolence?start=115&sekce=etika-kondolence>>.

³⁰ HAČKOVCOVÁ, Helena. *Thanatologie : Nauka o umírání a smrti*. 1. vydání. Praha : Galén, 2000. 191 s. ISBN 80-7262-034-7, str. 91.

2.1 TREST SMRTI

Jinak je to také nejvyšší nebo absolutní trest. *Je to sankce, které se dostane pachateli kriminálního činu, což je skutek stanovený a definovaný státem*³¹. Toto právoplatné zbavení života za obzvláště závažné trestné činy má mnoho zastánců, ale samozřejmě i odpůrců. Argumenty pro trest smrti mluví o tom, že je to spravedlivý trest za závažné zločiny, jako je například vražda, berou trest smrti jako ekvivalentní odplatu a říkají, že znemožňuje recidivu a má preventivní a hlavně odstrašující účinky. Naopak slova odpůrců upozorňují, že každý člověk má právo na život, opírají se o nebezpečí justičního omylu, který je v tomto případě nenapravitelný, a poukazují na to, že zatímco odstrašující není a navíc je zde možná také diskriminace³². V posledních desetiletích byl trest smrti ve většině evropských a jihoamerických státech zrušen, ale stále existují státy, kde se tradice trestu smrti stále dodržuje.

2.2 HISTORIE TRESTU SMRTI

2.2.1 Historie trestu smrti ve světě

O trestu smrti se mluví již ve starověku, kdy je spojován spíše s osobní mstou, na což odkazuje již Chamurabiho zákoník vydaný kolem roku 1750 př. n. l. Uvádí heslo: *š Oko za oko, zub za zub* a to platí ještě dalších tisíc let. Trest smrti znali a také vykonávali staří egyptští i ímané³³.

Trest smrti byl postupným vývojem na celém světě dováděn k dokonalosti a cílem pátrání po nejkrutějších a nejodpudivějších postupech se stala exemplárnost trestu, aby co nejvíce zastrašil ty, kteří chtějí porušit zákon a daná pravidla³⁴.

³¹ LYONS, Lewis. *Historie trestu : Justiční tresty od dávných dob po současnou dobu*. Praha : Svojtka & Co., 2004. 190 s. ISBN 80-7352-021-4, str. 7.

³² NÁHLÍKOVÁ, Jana. *Je trest smrti trestem spravedlivým?* [online]. [s.l.], 2010. 88 s. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta. Dostupné z WWW: <http://is.muni.cz/th/190352/pdf_m/>.

³³ LYONS, Lewis. *Historie trestu : Justiční tresty od dávných dob po současnou dobu*. Praha : Svojtka & Co., 2004. 190 s. ISBN 80-7352-021-4, str. 8.

³⁴ MONESTIER, Martin. *Historie trestu smrti : Dějiny a techniky hrdelního trestu od počátků po současnost*. Vydání druhé. Praha : Rybka Publishers, 1998. 405 s. ISBN 80-86182-05-3, str. 14.

Zlom v historii poprav s sebou přinesly různé úmluvy o lidských právech, které byly postupně upravovány a k postupnému zrušení trestu smrti ve většině států. Patří sem *Všeobecná deklarace lidských práv* z roku 1948, *Evropská úmluva o ochraně lidských práv* z roku 1950, nebo také *Mezinárodní pakt o občanských a politických právech* z roku 1966, kde je uvedeno i nezákonné lidské právo na život: *„Nikdo nebude svévolně zbaven života“*. V roce 2007 se státy Evropské unie opět zavázaly k nepoužití trestu smrti v *Listině základních práv Evropské unie*, kde stojí, že každý má právo na život a nikdo nesmí být odsouzen k trestu smrti, ani popraven³⁵.

2.2.2 Historie trestu smrti v českých zemích³⁶

V Habsburské monarchii a následně i v českých zemích byl trest smrti běžně uplatňován až do jeho zrušení v roce 1990.

Od roku 1918 byl zákon o trestu smrti několikrát upravován, například po roce 1934 byl zákonem č. 91/1934 Sb.³⁷ trest smrti zachován, ale byly určeny jiné tresty, jako například žalář a doživotí. Avšak po dobu druhé světové války, rok 1939 až 1945, se začal trest smrti vyvolávat opět mnohem častěji, zejména pak usmrcení gilotinou. Po válce se trest smrti znovu upravil, a to jen na oběšení a výjimečně zastelení. Poprava, u které musel být přítomen předseda trestního senátu, prokurátor, editel věznice a lékař, se pak mohla uskutečnit pouze po prošetření případu Nejvyšším soudem ČSSR a po zamítnutí všech žádostí o milost.

V roce 1978 byla prostřednictvím Charty 77 vydána petice žádající zrušení trestu smrti. Její název byl: *Trest smrti je jedna z nejtemnějších skvrn na tváři národa*. Podepsalo ji 350 lidí, mimo jiné také mnoho známých osobností jako například Václav Havel, Jaroslav Seifert a další. Poté byla zaslána Federálnímu shromáždění.

³⁵ FiIDEK, Dominik. *Rada pro lidská práva* [online]. Praha : AMO, 2009 [cit. 2011-02-10]. Trest smrti. Dostupné z WWW: <http://www.studentsummit.cz/data/1258284348700BRG_HRC_Trest_smrti.pdf>.

³⁶ MONESTIER, Martin. *Historie trestu smrti : Džiny a techniky hrdelního trestu od poátku po současnost*. Vydání druhé. Praha : Rybka Publishers, 1998. 405 s. ISBN 80-86182-05-3, str. 339 a 373.

³⁷ Lánek I. Soud uloží trest vězení (káznice) doživotního nebo dočasněho od 10 do 30 let v případech, v nichž zákony dosud ukládaly trest smrti. Pouze výjimečně uloží soud trest smrti, byl-li čin spáchán za zvláštních okolností, zejména svědčí-li zjevný skutek o pachatelově nepolepitelné povahové zvrhlosti. *Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna* [online]. 2003 [cit. 2011-02-09]. Ústavní zákon č. 143/1994 Sb. Ústavní zákon č. 143/1994 Sb. Dostupné z WWW: <http://www.psp.cz/eknih/1946uns/tisky/T0741_00.htm>.

Poslední poprava v Česku se uskutečnila 2. února 1989, na Slovensku poté 8. června 1989. Po roce 1990 byl prostřednictvím zákona č. 175/1990 Sb. trest smrti zrušen a roku 1991 také výslovně zakázán v ústavním článku 6 Listiny základních práv a svobod³⁸.

2.3 TREST SMRTI V SOUČASNOSTI

Dnes máme v evropských státech svět rozdělil do několika skupin, podle toho, jak se staví k trestu smrti. Mnoho států již trest smrti úplně zrušilo, v závěsu za nimi jsou státy, které ho sice v ústavě uvedené mají, ale nevykonávají, a které státy takto trestají pouze v době války, jiné ho používají pouze proti dospělým a zbytek ho aplikují i na děti a mladistvých. Nejvíce alarmující je nyní situace v Číně, Íránu, Iráku, Saudské Arábii a Jemenu³⁹.

Na základě každoroční statistiky Amnesty International⁴⁰ máme nyní, že bylo v roce 2009 popraveno nejméně 714 lidí v 18 zemích. Statistika však nezahrnuje tisíce poprav, které za rok vykonávají čína, nebo íránské úřady zprávy o popravách utajují, a tak by byly informace zkreslené. Hned po Číně se nejvíce popravuje v Íránu (popraveno nejméně 388 lidí), následuje Irák (nejméně 120 poprav), Saudská Arábie (nejméně 69 poprav) a Spojené státy (52 poprav). Naopak poprvé za dobu, co Amnesty International dokumentuje počet trestu smrti, nebyla v roce 2009 vykonána ani jedna poprava v evropských zemích.

2.4 VYBRANÉ PŘÍKLADY SOBY TRESTU SMRTI⁴¹

V současnosti se k trestu smrti hlásí již jen 18 států na celém světě, ve kterých jsou používány hlavně následující příklady poprav:

³⁸ Článek 6. Trest smrti se nepoužívá. *Parlament České republiky* [online]. 2007 [cit. 2011-02-09]. Listina základních práv a svobod. Dostupné z WWW: <<http://www.psp.cz/docs/laws/listina.html>>.

³⁹ Amnesty International Česká republika [online] 2011. [cit. 2011-02-09]. Dostupné z WWW: <http://www.amnesty.cz/z536/trest-smrti-v-roce-2009-popravovalo-se-i-z-politickych-duvodu>

⁴⁰ Amnesty International Česká republika [online] 2011. [cit. 2011-02-09]. Dostupné z WWW: <http://www.amnesty.cz/z536/trest-smrti-v-roce-2009-popravovalo-se-i-z-politickych-duvodu>

⁴¹ MONESTIER, Martin. *Historie trestu smrti : Džiny a techniky hrdelního trestu od poátka po současnost*. Vydání druhé. Praha : Rybka Publishers, 1998. 405 s. ISBN 80-86182-05-3.

2.4.1 Oběšení

Tuto metodu uplívají p edev-ím státy na blízkém východě a v Asii, např. Írán, Japonsko, Bangladéš, Singapur, Súdán nebo Egypt. Jsou uplívány stejné metody jako ve st edov ku, což znamená, že t lo visící za krk ve stahující se smy ce na ni p sobí vlastní tíhou dostate n siln , aby se zadržla a p eru-ila n které vitální funkce. Také stla ení krkavic p eru-í krevní ob h a vyvolá krevní nedostate nost v mozku. N kdy se také zlomí kr ní obratle a p eru-í se mícha.

2.4.2 Zastelení

Poprava vykonána nej ast ji výst elem z bezprost ední blízkosti do zátylku. V sou asnosti je to nejobvyklej-í zp sob poprav vyuplíváné nap íklad v Írán , Libyi, Sýrii a Vietnamu.

2.4.3 Setnutí hlavy

Popravováno zp sobem, jaký byl uplíván ve st edov ku. Principem je odd lení hlavy od t la, což zp sobí okamžitou smrt. Ve srovnání s krutostí a složitostí ostatních zp sob poprav je st tí ozna ováno za prostý trest. Nyní uplíváno upl jen v Saudské Arábii.

2.4.4 Ukamenování

Podstatou je usmrcení odsouzeného házením kamen . Stále uplíváno v Íránu zejména p i provin ní proti náboženským pravidl m.

2.4.5 Elektrické k eslo

Tento zp sob se jíl uplívá pouze ve Spojených státech, protože bylo mnoho p ípad , kdy odsouzenec nezem el ani po 17 minutách od zahájení poprav. Zbylé státy tento specifický americký vynález nahradily smrtící injekcí.

2.4.6 Smrtící injekce

Upplíváno p edev-ím v Írán a v Thajsku. Složení smrtícího koktejlu se mezi jednotlivými státy li-í, obsahem jsou v-ak kombinace r zných drog. Ú elem je vždy vyvolat bezv domí ob ti, paralyzovat její svaly a navodit selhání srdce.

3 SMRT SI NEVYBÍRÁ

Snad od počátku lidské existence je život spojený s různými chorobami a nemocemi, které nás provází celým naším životem. Někdy se jedná jen o malé nachlazení, které je sice nepříjemné, ale člověk se během krátké doby uzdraví. Ale co takhle nemoci, které jsou schopny zahubit tisíce nebo dokonce miliony lidí na celém světě v celkem nepatrné době a lidská ruka je vůči nim prakticky bezmocná?

3.1 NEJHORŠÍ SMRTÍCÍ NEMOCI MINULOSTI

3.1.1 Mor⁴²

Černá smrt, to je jeden z názvů pro infekční onemocnění, které v minulosti zavinilo řadu nejhorších katastrof a nejednou zminulo hodně lidí. Násobkem je například blecha z hlodavců, zejména krysy obecných, po nakafení je přenašečem člověka.

Po záteřnými příznaky morového onemocnění je vysoká horečka, bolesti hlavy, končetin a břicha, což postupně přechází ve vysokou krvácivost, vykašlávání černé krve, hlen a tvoření skvrn po celém těle. Pro dýchacovou formu moru je typický zánět mízních uzlin, většinou na krku, v ústech nebo v podpaří. Uzliny se mohou zvětšit až do velikosti pomeranče a poté se mor šíří v plicní formu, která je pro člověka vždy smrtelná. Další formou, nejsmrtelnější z nich, je septikemický mor, při kterém se dostanou bacily do krevního oběhu, což způsobí rychlý pokles krevního tlaku a následný kolaps.

Co se týče Česka, v minulosti zde proběhly tři velké epidemie moru, z nichž nejhorší byla ve 14. století, kdy přibližně zemřelo minimálně 25 milionů lidí. Dnes existují proti morovému onemocnění antibiotika a vakcinace, ale i přesto je v některých oblastech (hlavně v Africe, východní Evropě, Asii a Jižní a Severní Americe) ročně evidováno téměř 2000 případů této nákazy. Důležitá je co nejrychlejší zahájení léčby, jinak má nemoc stoprocentní úmrtnost.

⁴² DOBSONOVÁ, Mary. *Nemoci : Příběhy nejnebezpečnějších zabijáků historie*. Praha : Slovart, 2009. 255 s. ISBN 978-80-7391-292-5, str. 8 a 19.

3.1.2 Právě ne-tovice

Jednou z nejnebezpečnějších a nejsmrtelnějších ze všech infekčních chorob byly v minulosti právě ne-tovice, které do doby, než byla vynalezena vakcinace, zahubily stovky milionů lidí. Jejich medicínský název je Variola a rozlišíme dva základní typy pravých ne-tovic – mírnější, *Variola major*, a ty, které jsou v tčínou smrtelné, *Variola minor*⁴³.

Právě ne-tovice se vyznačovaly vysokou morálností a puchý i po celém tčle. Výjimkou nebylo ani oslepnutí v dšledku této nemoci. Úlovk, který tuto chorobu náhodou pšefil, pak mšl zjizvené a poškozené tváři na celý flivot⁴⁴.

Světová zdravotnická organizace (WHO) zavedla v 50. letech 20. století celosvětové oškování, čímž se zasloužila o celkovou eradikaci pravých ne-tovic, a proto ušl nepatří do povinného oškování. Právě ne-tovice byly prohlášeny za vymýcené v roce 1980. V posledních letech se však stále více objevují nové a nové obavy z toho, flaby pšeci jen nš kde mohl vir pravých ne-tovic tajně existovat, což by zpšobilo hromadné zničení lidstva⁴⁵.

3.1.3 Syfilis⁴⁶

Syfilis neboli pšijice, byla do pšíchodu AIDS nejobávanější ze všech pohlavních nemocí a dá se říci, flaby i nyní, a koliv je možné ji vyléčit, pšedstavuje určitou hrozbu mezi všemi pohlavními chorobami. Pšenáší se pševážně pohlavním stykem, a to v jakékoliv podobě, tedy i orální a anální.

Tato infekční choroba má tři stadia. Za primární fázi nemoci je považován výskyt tvrdého vředu v oblasti genitálií nebo na místech, kudy došlo k infikování. Mnoho lidí tomu nevnuje pozornost, nebo vřed nebolí a po několika týdnech se sám

⁴³ DOBSONOVÁ, Mary. *Nemoci : Příběhy nejnebezpečnějších zabijáků historie*. Praha : Slovart, 2009. 255 s. ISBN 978-80-7391-292-5, str. 128.

⁴⁴ DOBSONOVÁ, Mary. *Nemoci : Příběhy nejnebezpečnějších zabijáků historie*. Praha : Slovart, 2009. 255 s. ISBN 978-80-7391-292-5, str. 128 a 132.

⁴⁵ GABAJOVÁ, Marcela. *Toxicology* [online]. 2005 [cit. 2011-02-03]. Právě ne-tovice: Je opravdu minulost minulostí?. Dostupné z WWW: <<http://www.toxicology.cz/modules.php?name=News&file=article&sid=15>>.

⁴⁶ DOBSONOVÁ, Mary. *Nemoci : Příběhy nejnebezpečnějších zabijáků historie*. Praha : Slovart, 2009. 255 s. ISBN 978-80-7391-292-5, str. 28 a 35.

zahojí. Tato fáze je nejlepším obdobím pro zahájení léčby a zlikvidování syfilidu. V sekundárním stadiu, poté, co se zhojí v edy z prvního stadia, se objevuje vyrážka, která je doprovázená horečkou, nejčastěji s jasnými bolestmi a únavou. Vyrážka také může několikrát zmizet a znovu se objevit. Poté může nastat dlouhá latentní fáze, kdy nejsou patrné příznaky této nemoci i po několika desítkách let. Opak je však pravdou. Po tuto dobu nemoc postupuje celým tělem a napadá organismus celou. Terciární fáze, poslední a nejhorší stadium nemoci, se pak vyznačuje závažnými poruchami osobnosti, nebo napadá nervovou nebo kardiovaskulární soustavu. Projevuje se šlacenstvím, slepotou a hlavně znetvořením těla, kdy choroba rozeflírá obličej, kosti a vnitřní orgány.

I když syfilis v dnešní době nepředstavuje takovou hrozbu jako dříve, i dnes jsou zaznamenány tisíce případů nákazy touto chorobou ročně. Nyní existuje léčba v podobě podávání antibiotik, avšak i to je podmíněno nejen včasným odhalením nemoci, nebo pokud nemoc dospěje až do terciární fáze, je zde minimální šance na uzdravení pacienta.

3.2 NEJHORŠÍ SMRTÍCI NEMOCI SOUČASNOSTI

3.2.1 Tuberkulóza

Tuberkulóza, která v průběhu historie zmařila životy milionů lidí, je i dnes celosvětově nejčastější infekční chorobou. A protože se bakterie tuberkulózy šíří vzduchem nebo dotykem, přenášet ji mohou lidé i zvířata a může napadnout kterýkoliv orgán v těle. V minulosti existovala pro tuberkulózu řada různých názvů, jako například souchotiny, krtice, bílá smrt nebo hbitovní kašel, podle toho, v které podobě se zrovna vyskytla⁴⁷.

Obvyklou formou tuberkulózy je plicní kašel, který se vyznačuje vykašláváním krve, nočním pocením a celkovou ochablostí. Může se však vyskytovat i v jiné formě, například tuberkulóza štěv, ledvin, kůže, kostí nebo mozku. Zajímavostí je, že pokud

⁴⁷ DOBSONOVÁ, Mary. *Nemoci : Příběhy nejnebezpečnějších zabijáků historie*. Praha : Slovart, 2009. 255 s. ISBN 978-80-7391-292-5, str. 62.

n kdo touto chorobou onemocní a je řádně léčen, představá být pro okolí zhruba po
trnácti dnech nakaflivý⁴⁸.

Od 50. let 20. století byla tuberkulóza díky olování, hygien a vývinu
rzných druh antibiotik úspěšně redukována na minimum alespo ve vyspělých
zemích. Dnes, navzdory tomu, flují olování proti tuberkulóze není ze zákona
povinné, představuje stále v tání a v tání hrozbu, nebo jsou zaznamenány pípady nových
bakterií této nemoci, která je odolná v i doposud pouflívaným lék m a roku 1993 byla
Sv tovou zdravotnickou organizací tuberkulóza prohlášena za naléhavé sv tové
onemocn ní⁴⁹.

3.2.2 Ebola

Ebola je jedním z nejmladších a nejsmrtelnějších virů souasnosti. Objevila se
v 70. letech 20. století a její nakaflivost je vřafedná. P enáí se s neuv itelnou rychlostí
z lov ka na lov ka, ale nap íklad i z v cí, kterých se infikovaný lov k dotkl.

Pro ebolu je charakteristické krvácení ze vech tlních otvor , t lo pokryté
modinami a zvracení nejen krve, ale i mrtvých tkání orgán . Lidé poté umírají ve
vysokých horekách a obrovských bolestech do deseti dn , p eflije jen malé procento
z nich⁵⁰.

První infekce eboly se objevila v roce 1976 a od té doby je-t nikdo nevyalezl
úinný lék proti tomuto viru. Jedinou možností, jak p edcházet nákaze, je dodrfování
základních hygienických návyk , cofil je v afrických státech, mimo které se virus zatím
neobjevil, tak ka nemoflné⁵¹.

⁴⁸ HOMOLKA, Ji í; VOTAVA, Vladimír. *Tuberkulóza*. 3. vydání. Praha : Karolinum, 2003. 79 s. ISBN
80-246-0630-5, str. 62.

⁴⁹ DOBSONOVÁ, Mary. *Nemoci : P íb hy nejnebezpe n jích zabiják historie*. Praha : Slovart, 2009.
255 s. ISBN 978-80-7391-292-5, str. 62.

⁵⁰ *OnaDnes* [online]. 2007 [cit. 2011-02-03]. Hrozby lidstva: Ebola, rychlá a bolestivá smrt. Dostupné z
WWW: <http://ona.idnes.cz/hrozby-lidstva-ebola-rychla-a-bolestiva-smrt-f3w-/zdravi.aspx?c=A070925_165124_zdravi_bad>.

⁵¹ DOBSONOVÁ, Mary. *Nemoci : P íb hy nejnebezpe n jích zabiják historie*. Praha : Slovart, 2009.
255 s. ISBN 978-80-7391-292-5, str. 184.

3.2.3 AIDS

Jednou z nejast jích p í in onemocn ní ve 21. století je virus HIV, který zp sobuje oslabení imunity lov ka a tím v t-í náchylnost k dal-ím infek ním a nádorovým onemocn ním. P ená-í se hlavn pohlavním stykem, injek ními jehlami, podáním infikované krve nebo z matky na je-t nenarozené dít ⁵².

Nakaflení virem HIV má celkem ty i fáze. První fáze m fle nemocnému p ipomínat ch ipku nebo mononukleózu, pacient má hore ky a zv t-ené mízní uzliny. Ve druhé fázi, která p ichází v t-inou po dvou aíl deseti letech nakaflení, na sob v t-inou lov k nepozoruje fládný problém. T etí fáze s sebou p iná-í r zné infekce a nádorová onemocn ní a ve tvrté fázi se na nakafleném lov ku naplno projevují p íznaky typické pro AIDS a není tém fládná -ance na uzdravení. Nej ast ji bývají zasafeny plíce, trávicí soustava, mozek a k fle. Typickými symptomy jsou kofní skvrny, neurologická postílení (výpadky pam ti, psychopatické chování) a postupné ch adnutí.⁵³

Virus HIV se poprvé objevil v 80. letech 20. století a i kdyfl v sou asnosti probíhá po celém sv t ada studií tohoto viru, nebyl dodnes vynalezen ú inný lek ani vakcína, která by zabránila -í ení nebo zni íla tento virus v t le. Jedinou mofností, jak zabránit dal-ímu -í ení a jak si vytvo í alespo malou -anci na uzdravení nebo prodloužení flivota, je v asná identifikace viru HIV v t le, která je mofná prost ednictvím krevního testu.

3.2.4 SARS

V této kapitole je nutné zmínit také infek ní chorobu zvanou SARS neboli Syndrom akutního respira ního selhání, který se znenadání objevil koncem roku 2002 a v krátké dob oblet l celý sv t. Tento vir je d kazem, fle i ve 21. století, navzdory v-em v deckým výzkum m a vysp lému zdravotnictví, m fle vzniknout úpln nová choroba, která je schopna ot ást sv tem.

⁵² DOBSONOVÁ, Mary. *Nemoci : P íb hy nejnebezpe n j-ích zabiják historie*. Praha : Slovart, 2009. 255 s. ISBN 978-80-7391-292-5, str. 192.

⁵³ *eská spole nost AIDS pomoc* [online]. 2007 - 2010 [cit. 2011-02-03]. P íznaky HIV infekce a AIDS. Dostupné z WWW: <http://aids-pomoc.cz/ca_priznaky_hiv.htm>.

Syndrom akutního respiračního selhání se projevuje vzduchem i krátkým kontaktem. Nejčastěji vypadá jako klasická chřipka s teploty, bolesti hlavy, nevolnost a celková malátnost. Ve druhém týdnu nemoci se začíná vyskytovat suchý kašel, průjmy a dýchací potíže. SARS, na rozdíl od chřipky, která způsobuje zánět dýchací trubice, útočí přímo na plíce, což znamená jejich rychlé selhání⁵⁴.

Lék proti SARS zatím nebyl objeven, lze používat pouze ty které protivirové léky, která nemoc utlumí a její příznaky potlačí. Panika spojená se SARS skončila v polovině roku 2003, kdy tato choroba nakazila přes 8000 lidí ve 29 státech a zemřelo na ni přes 700 nemocných. V současné době nelze vyloučit opětovné objevení této virové infekce v dalekosáhlejších měřítku nejlépe⁵⁵.

3.2.5 Rakovina

Navzdory velkým pokrokům a úspěchům moderního lékařství zůstává rakovina jednou z nejčastějších příčin úmrtí současnosti a to jak ve vyspělých, tak i v rozvojových zemích. Oproti ostatním chorobám v této kapitole rakovina není infekční, ale zatím není s jistotou známo, v jakém sledku tato choroba vzniká⁵⁶.

Rakovina je skupina nádorových onemocnění, které způsobují nekontrolovatelný růst v kterých buňkách, což může vést až ke smrti člověka. Existuje mnoho druhů rakovinového onemocnění, mezi nejčastější nádory vedoucí k smrti patří například plicní nádory, nádory prsu, nádory tlustého střeva nebo leukemie. Důležitě je však rozlišovat mezi zhoubným a nezhojným nádorem. Zhoubný nádor má tendenci růst a tak vyčerpat organismus až k smrti. Nejčastější metody léčby rakoviny jsou chemoterapie, radioterapie a chirurgická léčba⁵⁷.

I kdyby dnes existují mnohem účinnější způsoby léčby než v minulosti, stále pořád se nedá říci rakovinová onemocnění výraznějším způsobem vymýtit. Každý z nás

⁵⁴ PRYMULA, Roman; TĚPLÍK, O., Miroslav. *SARS : Syndrom akutního respiračního selhání*. 1. vydání. Praha : Grada Publishing, a.s., 2006. 144 s. ISBN 80-247-1550-3, str. 62 a 77.

⁵⁵ DOBSONOVÁ, Mary. *Nemoci : Příběhy nejnebezpečnějších zabijáků historie*. Praha : Slovart, 2009. 255 s. ISBN 978-80-7391-292-5, str. 202.

⁵⁶ DOBSONOVÁ, Mary. *Nemoci : Příběhy nejnebezpečnějších zabijáků historie*. Praha : Slovart, 2009. 255 s. ISBN 978-80-7391-292-5, str. 222.

⁵⁷ *Léčba rakoviny* [online]. 2010 [cit. 2011-02-04]. Co je rakovina. Dostupné z WWW: <<http://www.lecba-rakoviny.cz/co-je-rakovina>>.

lov k dnes onemocní n jakým typem nádoru a ro n na rakovinu umírá p es 7 milion lidí⁵⁸.

3.2.6 Srde ní choroby

Nejv t-í hrozbou sou asnosti jsou srde ní choroby. Postihují srdce a s ním propojené krevní cévy a tyto kardiovaskulární choroby vedou fleb í ek nejv t-ích smrtících nemocí dne-ního sv ta. Každý rok na n totifl umírá minimáln 17 milion lidí⁵⁹.

P í inou srde ních onemocn ní je podle léka hlavn -patný flivotní styl, k astým p íznak m t chto chorob pat í vysoký krevní tlak a p íli-ná hladina cholesterolu v krvi, cofl zp sobuje tukové usazeniny v tepnách, brání pr toku krve, a proto dochází k infarkt m a mrtvicím⁶⁰. Nejv t-í podíl v-ak na srde ních chorobách mají práv lidé, nebo jejich zp sob flivota mnohdy ani trochu neuleh uje srdci práci.

V sou asné dob se dá íci, fle ufl medicína prosperuje hlubokými v domostmi o t chto chorobách a mnohdy jim jifl dokáfle elit, a ufl ur ítými prevencemi, léky nebo metodami, ale zde záleflí opravdu pouze na lidech, jak se ke svému zdraví budou chovat.

⁵⁸ *Lé ba rakoviny* [online]. 2010 [cit. 2011-02-04]. Co je rakovina. Dostupné z WWW: <<http://www.lecba-rakoviny.cz/co-je-rakovina>>.

⁵⁹ DOBSONOVÁ, Mary. *Nemoci : P íb hy nejnebezpe n j-ích zabiják historie*. Praha : Slovart, 2009. 255 s. ISBN 978-80-7391-292-5, str. 234.

⁶⁰ *Beltina* [online]. 2007 [cit. 2011-02-04]. Ateroskleróza. Dostupné z WWW: <<http://www.beltina.cz/onemocneni/srdecni-choroby-onemocneni-ateroskleroz/>>.

4 SMRT JAKO PÁNÍ

4.1 EUTANAZIE

Je skutek taková, jak si neinformovaná společnost myslí? Je její zavedení potěbné opravdu jen proto, aby mohli lidé zemřít dle stojně a bez bolesti, kdy chtějí? Nebo je to další možnost státu, jak se zbavit těch nepotěbných, kteří nám ve společnosti ufl stejně nijak platní nebudou? Téma eutanazie je nyní velice diskutované snad v každé společnosti, existuje mnoho argumentů pro její zavedení, ale také mnoho argumentů pro nedovolit legálně ukončit lidský život. Ale co je tedy opravdu skryto za pojmem eutanazie?

4.1.1 Co je to eutanazie?

Pro eutanazii existuje mnoho definic, které se v t-inou shodují na tom, že se jedná o úmyslné ukončení života člověka, na jeho vlastní vůli, n kým jiným než lékařem samotným, tedy lékařem. V t-ina zastánc se navíc opírá o tvrzení, které samotný český název vyjaduje (šeuō = dobrý a šthanatosō = smrt), tedy, že eutanazie znamená vlastně usmrcení ze soucitu, smilování a milosrdenství⁶¹. Profesorka Marta Munzarová, specialista v oblasti lékařské etiky, tuto definici doplňuje i o úmysl zabít tím, že nezasáhne: *š Eutanazie je úmyslné zabití člověka, a jifl aktivním nebo pasivním způsobem, n kým jiným než lékařem samotným (= lékařem) na jeho vlastní vůli⁶².*

Názor Světové lékařské asociace, který s eutanazií nesouhlasí a apeluje na lékaře, aby ji neprováděli, vyjaduje, že eutanazie je v domě a úmyslné provedení činu s jasným záměrem ukončit život jiného člověka za následujících podmínek⁶³:

- *subjektem je kompetentní informovaná osoba, která je nevyléčitelně nemocná a dobrovolně žádá o ukončení svého života*

⁶¹ GOLDMAN, Radoslav ; CICHÁ, Martina . *Etika zdravotní a sociální práce*. Olomouc : Univerzita Palackého, 2004. 128 s. ISBN 80-244-0907-0, str. 79.

⁶² MUNZAROVÁ, Marta. *Eutanazie, nebo paliativní péče?*. Praha : Grada Publishing, a.s., 2005. 108 s. ISBN 80-247-1025-0, str. 49.

⁶³ MUNZAROVÁ, Marta, et al. *Pro NE eutanazii aneb Být, i nebýt?*. Kostelní Vydří : Karmelitánské nakladatelství, 2008. 87 s. ISBN 978-80-7195-304-3, str. 19.

- *jednající je obeznámen se zdravotním stavem osoby a jejím požadavkem zemít a koná tento skutek se záměrem ukonit život této osoby*
- *skutek je vykonán se soucitem a bez osobního užitku*

4.1.2 Formy eutanazie

Na eutanazii je nyní nahlíženo z mnoha směrů. Dříve existovaly jen pojmy aktivní a pasivní eutanazie, zatímco nyní se již eutanazie dělí na několik druhů, podle toho, jaké je její provedení. Nejčastěji se nyní setkáváme s těmito pojmy⁶⁴:

Aktivní nebo také **pozitivní** eutanazie představuje záměrnou aplikaci takové léky, která přivodí smrt dříve, než by k ní došlo za normálních okolností. Mnohdy je také označována jako smrt z milosti.

Pasivní i **negativní** eutanazie nastává, když není poskytnuta taková lékařská péče, která by dočasně zachovala člověka při životě. Umírání tedy nastane v důsledku nepodání potřebných léků nebo neposkytnutím odpovídajících opatření.

Dnes se můžeme setkat i s dalšími rozděleními, které se v praxi mohou kombinovat s rozdělením předchozím⁶⁵:

Vyřádaná, dobrovolná eutanazie nastává, když o ni žádá člověk sám pro sebe na základě svého svobodného rozhodnutí a přání.

Nevyřádaná eutanazie představuje akt, kdy daná osoba nebyla tázána, a koliv je dospělá, anebo o ni nepožádala z důvodu nedospělosti či mentální nezpůsobilosti, a přesto se eutanazie uskutečnila.

Nedobrovolná eutanazie se uskutečuje proti vůli samotného člověka, koná se navzdory žádosti, aby se neprováděla.

⁶⁴ SMITHOVÁ, Linda. *Smrt - konečná stanice?.* Praha : Portál, 1994. 30 s. ISBN 80-85282-85-2, str. 8.

⁶⁵ POLLARD, Brian. *Eutanazie ano i ne?.* Praha : Dita, 1996. 210 s. ISBN 80-85926-07-5, str. 22 a 23.

S eutanazií je v dnešní době spojována také *sebevraždá za lékařské asistence* nebo také *asistovaná sebevraždá*. Spoívá v tom, že lékař poskytne pacientovi prostředky k vlastnímu usmrcení a akt eutanazie provede sám člověk na základě svého vlastního přání, lékař zde pouze dohlíží⁶⁶.

Na druhou stranu zde musíme také zmínit akt, který je mnohdy zaměňován s pojmem pasivní eutanazie, a koliv to tak není a jedná se o činnost, která je v souladu s lékařskou etikou. Jedná se o situaci, kdy je smrtelně nemocnému pacientovi předepsána léčba, u které se doufá, že bude účinná a nemocnému prospěná. Později se však ukáže, že léčba je prospěná buď málo, nebo vůbec, anebo je dobrých výsledků dosahováno za neúnosných pacientových obtíží. Pak je taková léčba zbytečná, prodlužuje život pacienta za příliš vysokou cenu a v tomto případě není povinností ani právem lékaře v léčbě pokračovat a prodlužovat tak zbytečné utrpení nemocného⁶⁷.

4.1.3 Argumentace

Poslední dobou na mnoha místech ve světě vznikají nová a nová hnutí pro eutanazii, nazývajících se hnutími za právo zemít s důstojností⁶⁸. V některých zemích, například v Nizozemí, Belgii nebo Oregonu se jí již eutanazii legalizovat podařilo, postupně se k nim přidalo Lucembursko a Švýcarsko. Avšak oproti státům, které eutanazii nepodporují (a většina se k tomu ani nechystá), to skoro nestojí ani za zmínku. Argumenty zastánců negují argumenty odpůrců a naopak. Pro člověka, který se v této problematice příliš neorientuje a zná eutanazii pouze jako pojem, je velice těžké se na nějakou stranu objektivně připojit.

Názory zastánců

Mezi nejhlavnější argumenty, o které se zastánci eutanazie opírají, patří označení eutanazie jako důstojné smrti. Tento pojem by se dal definovat tím, že se jedná o osvobození jedince od bídné kvality jeho života a tím mu zachovat důstojnost. Avšak každý se na tento pojem může dívat z odlišného hlediska. Pro někoho znamená pohodlí,

⁶⁶ POLLARD, Brian. *Eutanazie ano i ne?*. Praha : Dita, 1996. 210 s. ISBN 80-85926-07-5, str. 23.

⁶⁷ POLLARD, Brian. *Eutanazie ano i ne?*. Praha : Dita, 1996. 210 s. ISBN 80-85926-07-5, str. 24.

⁶⁸ MUNZAROVÁ, Marta. *Eutanazie, nebo paliativní péče?*. Praha : Grada Publishing, a.s., 2005. 108 s. ISBN 80-247-1025-0, str. 11.

klid, istotu, fládný zmatek, pro jiného to znamená zemít bez bolesti. V tomto p ípad se mnoho odborných publikací rozchází, ale v-echny se shodují na tom, že se jedná o akt milosrdenství, kdy je hlavním d vodem pro vykonání eutanazie zbavit pacienta nesnesitelných bolestí. Dal-ím d vodem, pro souhlasit s eutanazií, je svoboda lov ka, která je zde projevena tím, že pacient m že svobodn rozhodnout o svém osudu, na což navazuje dal-í argument, hovo ící o mofnosti lov ka p ipravit se na svoji smrt. V neposlední ad je zde poukazováno také na rozvoj léka ské v dy a techniky, která by svým p írozeným vývojem m la být vyuffita k vypro-t ní lidí z jejich bídy⁶⁹.

Názory odp rc

Hlavním argumentem odp rc je rozpor se zákonem. Právo na eutanazii není právem, které by vycházelo z právní v dy a není chrán no fládnou ústavou. A i kdyby bylo právo na eutanazii legalizováno, naru-ovalo by právo na flivot a na integritu lov ka. Dal-ím d vodem proti eutanazii je to, že existuje mnoho lék na zmírn ní bolesti a uzákon ní eutanazie by bylo pro léka e velmi snadným únikem z t flké situace, navzdory tomu, že p í umírání je nejd leffit j-í o-et ení s porozum ní a soucitem ó d leffité je tedy chovat se k lidem tak, aby nefláдали ukon ení flivota⁷⁰. Navíc existence mnoha chronicky nemocných lidí, kte í o smrt nefláдают a ani zabíjení nejsou, je d kazem toho, že bolest také není p íli-ným argumentem podporujícím eutanazii⁷¹. Dal-í odp rci se soust edí na autonomii lov ka a jeho svobodné rozhodnutí o své vlastní smrti. Poukazují na to, že eutanazie není autonomním výb rem, nebo nemocní v kone né fázi svého flivota jsou velice zranitelní a p íjímají jakékoliv nápady jiných, nebo jsou zahanbeni svými t flkostmi a slabostmi, mají strach z nejr zn j-ích situací a hlavn si dávají za vinu, že jsou p ít flí pro ostatní⁷². Povolení eutanazie by v neposlední ad znamenalo také povolení povinné eutanazie, což znamená zabíjení lidí státem nebo jinou skupinou, protože jsou považováni za nezp sobilé k flivotu, ekonomicky neproduktivní, rasov nefládoucí atp⁷³. Eutanazie by dala léka i nesmírnou moc, nebo je to práv on, kdo rozhoduje, zda je lé ba beznad jná, utrpení nesnesitelné

⁶⁹ SMITHOVÁ, Linda. *Smrt - kone ná stanice?*. Praha : Portál, 1994. 30 s. ISBN 80-85282-85-2, str. 9.

⁷⁰ MUNZAROVÁ, Marta. *Eutanazie, nebo paliativní pé e?*. Praha : Grada Publishing, a.s., 2005. 108 s. ISBN 80-247-1025-0, str. 51.

⁷¹ SMITHOVÁ, Linda. *Smrt - kone ná stanice?*. Praha : Portál, 1994. 30 s. ISBN 80-85282-85-2, str. 9.

⁷² MUNZAROVÁ, Marta. *Eutanazie, nebo paliativní pé e?*. Praha : Grada Publishing, a.s., 2005. 108 s. ISBN 80-247-1025-0, str. 52.

⁷³ SMITHOVÁ, Linda. *Smrt - kone ná stanice?*. Praha : Portál, 1994. 30 s. ISBN 80-85282-85-2, str. 9.

a eutanazie v určité situaci fládoucí. Právní zaji-t ní proti zneužití je zde zcela nereálné⁷⁴.

4.2 SEBEVRAFDNÉ CHOVÁNÍ

Pro se lidé uchylují k takovému inu, jako je ukon ení svého vlastního flivota? Pro ufl necht jí jít dál jako my ostatní? Vždy problémy má p eci kařdý a ne v-ichni si kv li své flivotní situaci na flivot sáhne. Pro se jeden zabije a ten druhý, a koliv má úpln stejný problém, na sebevrařdu ani nepomyslí? To jsou otázky, nad kterými se musí zamý-let odborníci, ale n kdy i laická veřejnost. Ale vždy z stane ta jedna jediná otázka: šPro ?ö

4.2.1 Co je to sebevrařda?

šSebevrařda, nebo také suicidální chování je zám rný a sebepo-kozující akt, p i n mfl si osoba, která se ho dopou-tí, nem fle být jista, zda jej p eflijeö⁷⁵. Podle doktorky Nad fdy TPatenkové je sebevrařda aktem násilí obráceného v i sob a vyjad uje hluboké zoufalství lov ka, který neumí, nem fle, nebo ufl nechce hledat jiné východisko ze své krizové situace⁷⁶.

4.2.2 Formy suicidálního chování⁷⁷

V odborné literatu e se mnohdy setkáváme s rozli-ením suicidálních projev . Zatímco *suicidální chování* p edstavuje -ir-í pojem, který obsahuje nápady, my-lenky a výroky, aniř by muselo dojít k vlastnímu suicidálnímu aktu, *suicidální jednání* zahrnuje takové projevy, které aktivn sm ují k sebevrařdnému po ínání, nap íklad p íprava prost edk k sebevrařd nebo dokonané suicidium.

⁷⁴ MUNZAROVÁ, Marta. *Eutanazie, nebo paliativní pé e?*. Praha : Grada Publishing, a.s., 2005. 108 s. ISBN 80-247-1025-0, str. 52.

⁷⁵ KOUTEK, Ji í ; KOCOURKOVÁ, Jana. *Sebevrařdné chování*. Praha : Portál, 2003. 128 s. ISBN 80-7178-732-9, str. 12.

⁷⁶ TPATENKOVÁ, Nad fda a kol.. *Krizová intervence pro praxi*. Praha : Grada Publishing, a.s., 2004. 200 s. ISBN 80-247-0586-9, str. 137.

⁷⁷ KOUTEK, Ji í ; KOCOURKOVÁ, Jana. *Sebevrařdné chování*. Praha : Portál, 2003. 128 s. ISBN 80-7178-732-9, str. 27 ó 30.

Suicidální myšlenky

Prvním stupněm suicidálního chování jsou myšlenky na ukončení svého života. Projevují se verbálně i neverbálně a jsou velmi intenzivní, jedinec tímto myšlenkám vnuje větší důležitost. Důležitě je rozlišit jejich mohutnost a posoudit, na kolik jsou myšlenky konkrétní a jasnost představy, jak a kde bude sebevraždy vykonána, například dopisem nebo rozloučenou apod.

Suicidální tendence

Jako suicidální tendence se označuje tzv. mezidobí mezi suicidálními myšlenkami a suicidálním pokusem. Nastává, pokud se jedinec jich na samotný akt skutečně nepřipravuje, například shromažďuje léky nebo si opatřuje zbraň.

Suicidální pokus

Suicidální pokus je každý akt ušlechtilý za účelem zemřít, který ohrožuje život jedince, ale nemá letální konec. Někdy i rozlišíme suicidální pokus na *nepodařenou sebevraždu*, kdy cílem bylo opravdu zemřít, a na tzv. *simulaci suicidálního jednání*, tedy předstírání, jehož účelem nebylo zemřít, ale pouze něco dosáhnout, upoutat pozornost.

Suicidium

Samotné suicidium je poslední stadium suicidálních projevů neboli dokonané suicidium. Je to akt sebevraždy, který člověk provede záměrně s domyslím zemřít.

4.2.3 Motivy suicidálního jednání

Existuje celá řada faktorů, jak poznat jedince, který přemýšlí o sebevraždě. Nejznámějším diagnostickým schématem je **Ringel v presuicidální syndrom**, který rozlišuje tři stadia základních znaků⁷⁸:

Stup ující se, narůstající zúflování je prvním stupněm upírání se jedince k sebevraždě. Může se tak stát v důsledku osudového neštěstí (onemocnění nevyléčitelnou chorobou, smrt blízké osoby), nebo jako důsledek svého chování (zavinění nehody, prohra věč peněz). Dochází k zúflování mezilidských vztahů, když se jedinec totálně izoluje od ostatních, nebo se naopak připojuje jen k jedné osobě. Jedinec pak trpí depresemi, pocity osamocení a nepochopení.

Zadržování agrese má při suicidálním jednání značný vliv, nebo jedinec obrací agresi, která by měla být ventilována ven proti těm, kteří tyto pocity vyvolali, vůči sobě. Dochází tak k pocitům neschopnosti, nenávidění sebe samého, a tím i k odsouzení se k nehodnosti činit.

Suicidální fantazie vyvolává představy o své vlastní smrti, o tom, že jsem mrtvý. To přináší určitou úlevu, vysvobození a návod k ukončení utrpení.

Toto je pouze minimum argumentů, pro něž lidé uchylují zrovna k takovému činu, jako je sáhnutí si na svůj život. Ať už existuje důvod nespokojenosti, vždy se najdou lidé, kteří za stejné situace sebevraždou nespáchali a ani se k ní v mysli nepřiblížili. Většinou jde o hromadění se různých faktorů a náročných životních situací, a jimiž zmíněné motivy jsou poslední kapkou v již přetékajícím důlevení okolností, kterých za jiná být přespíli.

4.2.4 Způsoby suicidálního jednání

Způsob provedení suicidálního jednání rozdělujeme na metody měkké a tvrdé⁷⁹:

⁷⁸ PÁTEŇKOVÁ, Naděda a kol.. *Krizová intervence pro praxi*. Praha : Grada Publishing, a.s., 2004. 200 s. ISBN 80-247-0586-9, str. 143.

⁷⁹ KOUTEK, Jiří ; KOCOURKOVÁ, Jana. *Sebevražděné chování*. Praha : Portál, 2003. 128 s. ISBN 80-7178-732-9, str. 34.

Mkké metody jsou ty, které v t-inou nevedou p ímo a ihned ke smrti, jsou mén nebezpe né, ímfl se i zvy-uje záchrana flivota. Je tu patrná ur itá nad je, fle jedinec bude v as zachrán n a sebevražděný pokus p eflije. Pat í sem intoxikace medikamenty, povrchní po ezání nebo skok z nízké vý-ky. Mkké metody jsou ásto pouflívány u ú elových nebo demonstrativních sebevrafd.

Tvrde metody zahrnují ob -ení, po ezání, pouflití st elné zbran nebo skok z vysoké vý-ky. Vedou tém íhned k smrti a záchrana je zde tak ka vylou ena.

5 SMRT JAKO FENOMÉN DNEŠNÍ DOBY

Když se v naší dnešní společnosti zmíníme o smrti nebo umírání, mnohdy se setkáme jen s uhýbajícími pohledy, které se nás tiše ptají, jak o tomto tématu vůbec máme hovořit. Konverzace o smrti je v našem lidem nepřijemná, nebo nikdo neví, jaká smrt je a co si představit po ní. Většina lidí má svůj pohled na smrt a na to, co přijde po ní, ať už podle víry, nebo podle svého vlastního úsudku. Někteří zastávají názor, že po smrti nic není a člověk potom jít nic nečeká. Ostatní věří ve věčný život, kde úplně jinde není na zemi, někdo je přesvědčen, že se člověk reinkarnuje do těla jiného tvora či osoby a někdo věří, že se lidská duše narodí znovu, jen v těle někoho jiného. Ale kdo ví, jak to doopravdy je? Nikdo. A v tom je celý ten problém. Lidé prostě nevědí, co čeká, proto o smrti nemluví, nevyměňují si názory a nijak nediskutují. A proto se bojí.

Když však pohlédneme o něco zpátky, zjistíme, že všechno fungovalo tak nějak jinak. Lidé si více vážili toho druhého, snažili se držet pospolu a být si navzájem oporou. A to bylo vidět i v posledních chvílích jejich života. Nikdo nikoho šneodstránil do domova důchodců nebo tomu podobných institucí jen proto, že už je starý nebo dokonce proto, aby se o něho nemusel starat, ať už z nedostatku času i prostého nechtění. V minulosti to byla samozřejmost, že se děti a nejbližší rodina postarala o toho, komu už nezbývaly síly do života, a každý měl čas, i když se od rána do večera musel starat o děti a pracovat, stejně jako dnes. O smrti se mluvílo a byla brána jako součást života, jako konec, který mají všichni stejný, a nikomu nepřišlo divné o ní mluvit.

Ale proč tomu dnes je zrovna takto? Proč byla doba dopředu zrovna smrtí, kdy si lidé musejí svoji bolest vytrpět sami a nikdo je nepodpoří? Proč se na staré lidi kouká skrz prsty a nikdo si neuvědomuje, že jednou takový bude taky, že to stejně jednou potká každého z nás? Vždyť umírání je podle mého názoru chvíle, kdy by měl každý u sebe mít ty nejbližší, které miluje a kteří milují jeho a jsou mu oporou v tak těžké chvíli, jako je rozloučit se se životem. Nyní je to bohužel úplně naopak. Stačí lidé se setkávají s nepochopením hlavně u nemocničního personálu, pro který znamenají pouze zátěž a něco, co stejně už nemá cenu. Jsou odsouváni za bílou plenu, kde jsou sami,

bez pochopení, bez projevu úcty, bez trochy soucitu. A jejich jediným přáním je to, na co se dříve báli by jen pomyslet o smrti.

Ne kdo by však mohl říci, že se o smrti přeci mluví a poukázat například na trest smrti, na vzrůstající počet budování ústav pro těžce nemocné a umírající lidi. Ale co například eutanazie. Mluví se o ní proto, že smrt narušuje práva lidského života, kdy je každý zvyklý na to, že vše se dá nějak ovládnout a nějak zařídít a smrt toto všechno pokazí. Dnes je život člověka prodlužován na co nejdelší dobu, v nemocnicích jsou lidé napojeni na přístroje, bez kterých by jistě dávno zemřeli, ale to, co lidé nemohou ovlivnit je, kdy odejdou z tohoto světa. A právě proto je dnes vedena tak bouřlivá diskuze o zavedení eutanazie, která by zaručila, že i nad smrtí by nakonec člověk mohl mít moc.

Tímto slovy nechci říci, že to v této společnosti musí takto být a ne jinak. Samozřejmě určitě plno lidí má a mít bude odchod z tohoto světa takový, jaký by měli mít, obklopení svými nejbližšími a s pocitem, že jsou milováni a pro něhož se obětují. Určitě je také mnoho lidí, kteří se naučili žít i s vědomím, že jednou smrt přijít musí a berou ji jako součást života. Tímto chci ale poukázat na to, že bohužel stále více přibývá těch, kteří jsou ve chvíli umírání ponecháni sami, bez opory a kousku soucitu, je na ně nahlíženo jako na šty navíc a tak je s nimi i mnohdy zacházeno. A proč je tomu tak nyní, když je to nedávno to vypadalo jinak? A jak to bude vypadat, až další generace dospěje do věku, kdy bude označována za šty staré?

II. PRAKTICKÁ ČÁST

6 VÝZKUM

6.1 CÍL VÝZKUMU

Cílem této bakalářské práce je zjistit, jaký je vztah obyvatel Pardubického kraje k otázkám ohledně umírání a smrti a analyzovat jejich názory s tématy týkajícími se této problematiky.

6.2 METODIKA VÝZKUMU

Vzhledem k cílům mého výzkumu jsem zvolila kvantitativní způsob výzkumu, neboť ten umožní ujasnit a obsáhnout větší množství zkoumaného souboru. Jako metodu výzkumu jsem vybrala anonymní dotazníkový průzkum, který obsahoval pouze uzavřené otázky. Data jsem shromáždila pomocí metody šňůrové koule, neboť dotazníky jsem rozeslala do několika měst a obcí v Pardubickém kraji. S jejich rozdělením mi pomohla rodina a přátelé, kteří je rozdali v místě svého pobytu a posléze mi je zase přinesli. Poté jsem provedla rozbor všech získaných dat a každou otázku analyzovala zvlášť.

Prvních pár dotazníků jsem rozdala nejprve svým rodinným příslušníkům a přátelům, abych zjistila, zda jsou otázky správně položené a není v nich nic, co by mohlo být nejasné. Otázky se však zdály být v pořádku, a tak jsem tedy pokračovala v jeho řešení.

Touto metodou jsem přibližně za 3 týdny získala 97 dotazníků, z nichž 8 jich muselo být kvůli neúplnému nebo rozporuplnému vyplnění vyřazeno. Analýza dat tedy vychází z odpovědí 89 respondentů. Snáhl jsem se o rovnoměrné rozložení pohlaví i vku dotazovaných, což se mi také podařilo, neboť dotazník vyplnilo 41 žen a 48 mužů celkem pět kategorií, které jsou také pravidelně zastoupeny.

6.3 FORMULACE VÝZKUMNÝCH ÚKOL

- Kolik lidí má zkušenost s umíráním a smrtí v jejich nejbližším okolí?
- Hovoří lidé někdy o smrti?
- Bojí se lidé smrti?
- Jaké prostředí je podle občanů lepší pro umírání, domov nebo nemocniční prostředí?
- Jaké jsou postoje občanů k eutanazii?
- Který způsob pohřbívání je podle tázaných občanů lepší, kremace nebo pohřeb?

6.4 STANOVENÍ HYPOTÉZ

Hypotéza 1 - ženy hovoří o smrti spíše než muži

Hypotéza 2 - lidé ve věku do 45 let více v posmrtný život méně než lidé nad 46 let

Hypotéza 3 - ženy častěji souhlasí s eutanazií než muži

Hypotéza 4 - věk respondentů nemá vliv na názor ohledně zaopatření starých a těžce nemocných státem

Hypotéza 5 - pro věcí respondenty je přijatelnější pohřeb do země více než pro nevěcí respondenty

Hypotéza 6 - pohlaví ovlivňuje strach respondentů ze smrti

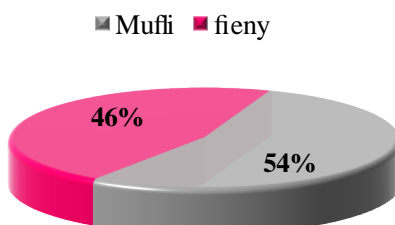
6.5 CHARAKTERISTIKA ZKOUMANÉ SKUPINY

Ke svému výzkumu jsem si vybrala obyvatele okresu Pardubice, protože z něj sama pocházím. Moje výzkumná skupina se skládá z mužů i žen všech věkových kategorií se základním, středně-kolářským, vyšším i vysoko-kolářským vzděláním, z měst i vesnic Pardubického kraje.

POHLAVÍ RESPONDENT

Graf . 1

Poměr mužů a žen ve zkoumané skupině

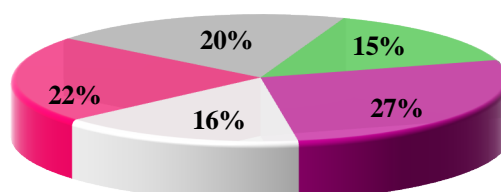

VĚK RESPONDENT

Graf . 2

Věkové zastoupení respondentů

■ Do 20 let ■ 21 - 35 let ■ 36 - 45 let ■ 46 - 60 let ■ Nad 60 let

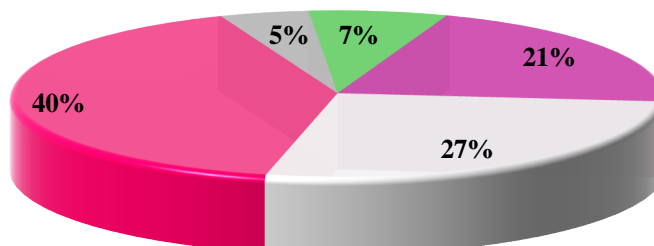

VZDĚLÁNÍ RESPONDENT

Graf . 3

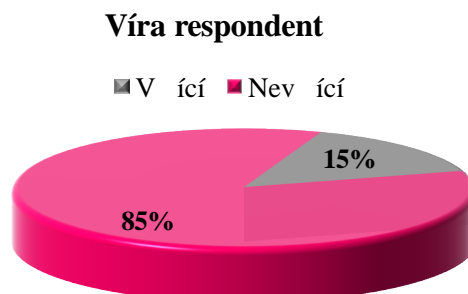
Nejvyšší dosažené vzdělání respondentů

■ ZTM ■ SV ■ ÚSV ■ VOTM ■ VTM

VÍRA RESPONDENT

Graf . 4

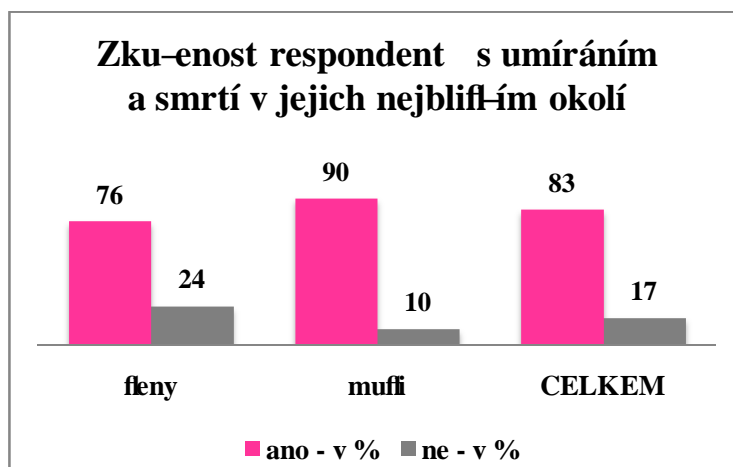

6.6 ANALÝZA OTÁZEK DOTAZNÍKU

1. Máte zku-enost s umíráním a smrtí ve Va-em nejbliž-ím okolí?

V grafu . 5 vidíme, že dotazovaní respondenti převážně zku-enost s umíráním a smrtí mají, nebo v sou tu odpov dí obou pohlaví odpov d lo 83% respondent kladn a 17% záporn . M fleme si v-ak v-ímnout rozdíl v odpov dích mužů a žen, kdy 76% žen uvedlo zku-enost s umíráním a smrtí, 24% žen tuto zku-enost nemá, zatímco celých 90% mužů uvedlo zku-enost s umíráním a smrtí, a pouhých 10% mužů odpov d lo záporn .

Graf . 5

Ovlivňuje pohlaví respondent jejich zkušenost s umíráním a smrtí?

Výpočet provedu pomocí testu nezávislosti v kontingenční tabulce s hladinou významnosti 0,01:

Tabulka pozorovaných četností:

Pozorované četnosti	ANO	NE	SUMA
fieny	31	10	41
Muži	43	5	48
SUMA	74	15	89

Tabulka očekávaných četností:

Očekávané četnosti	ANO	NE	SUMA
fieny	34,1	6,4	40,5
Muži	39,9	8,1	48
SUMA	74	14,5	88,5

$$H_0: P(X \cap Y) = P(X) P(Y)$$

$$H_1: P(X \cap Y) \neq P(X) P(Y)$$

$$\text{Testové kritérium} = 3,7341$$

$$\text{Kritická hodnota} = 6,63$$

Platí H_0 .

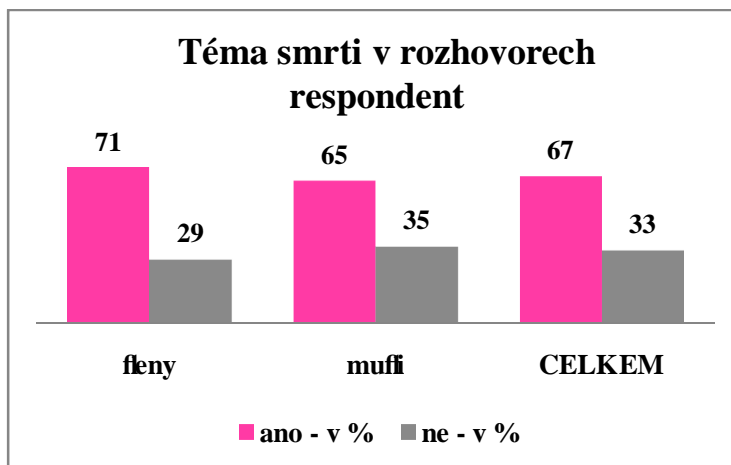
Test nezávislosti prokázal, že zkušenost s umíráním a smrtí nezávisí na pohlaví respondentů.

2. Hovoříte někdy s někým o smrti?

Cílem této otázky bylo zjistit, zda lidé používají téma smrti ve svých konverzích. Odpovědi mi byly velmi překvapivé, nebo jsem nepředpokládala, že četnost odpovědí šanož bude tak veliká.

Na otázku, zda lidé někdy hovoří o smrti, se muži i ženy celkem shodují, nebo šanož odpovědělo 71% žen a 65% mužů, naopak šanož zvolilo 29% žen a 35% mužů. To znamená, že celkem hovoří o smrti 67% dotazovaných a 33% respondentů o smrti nekonverzuje.

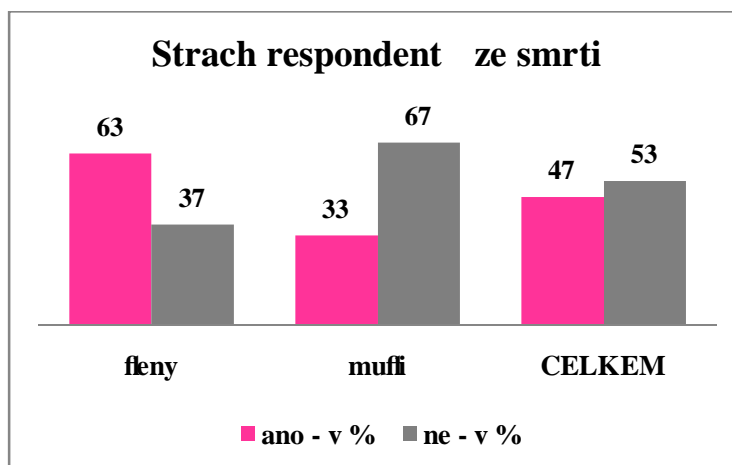
Graf . 6

3. Máte strach ze smrti?

Odpovědi na tuto otázku byly velice zajímavé, nebo strach ze smrti má 63% dotazovaných žen, ale pouze 33% mužů, zatímco smrti se nebojí 37% žen a celých 67% mužů. Dá se tedy říci, že výsledky v této otázce byly v závislosti na pohlaví zcela opačné. Avšak v závěru se tento poměr zcela vyrovná, nebo celkem odpovědělo 47% respondentů, že ze smrti strach má a 53% dotazovaných naopak strach ze smrti nepociťuje.

Graf . 7

Zde je jist na míst ov it, zda je strach ze smrti ovliv ován v kem. K výpo tu vyufliji test nezávislosti v kontingen ní tabulce s hladinou významnosti 0,01:

Tabulka pozorovaných etností:

Pozorované etnosti	ANO	NE	SUMA
Do 45 let	27	24	51
46 let a více	15	23	38
SUMA	42	47	89

Tabulka očekávaných etností:

Očekávané etnosti	ANO	NE	SUMA
Do 45 let	24,1	27	51,1
46 let a více	6,4	20,1	26,5
SUMA	30,5	47,1	77,6

$$H_0: P(X \cap Y) = P(X) P(Y)$$

$$H_1: P(X \cap Y) \neq P(X) P(Y)$$

Testové kritérium = 12,657

Kritická hodnota = 6,63

H_0 se zamítá. Platí H_1 .

Z testu nezávislosti v kontingenční tabulce vyplývá, že strach ze smrti skutečně závisí na věku. Výsledek může však velice překvapit, neboť jsem předpokládala, že se smrti bude bát spíše starší generace, ale výpočet vyšel přesně naopak – respondenti do 45 let mají strach ze smrti, zatímco respondenti starší 45 let.

Může například víra ovlivnit strach ze smrti?

Tabulka pozorovaných četností:

Pozorované četnosti	ANO	NE	SUMA
Vířící	4	10	14
Nevířící	38	37	75
SUMA	42	47	89

Tabulka očekávaných četností:

Očekávané četnosti	ANO	NE	SUMA
Vířící	6,6	7,4	14
Nevířící	35,4	39,6	75
SUMA	42	47	89

$$H_0: P(X=Y) = P(X)P(Y)$$

$$H_1: P(X=Y) \neq P(X)P(Y)$$

Testové kritérium = 2,2994

Kritická hodnota = 6,63

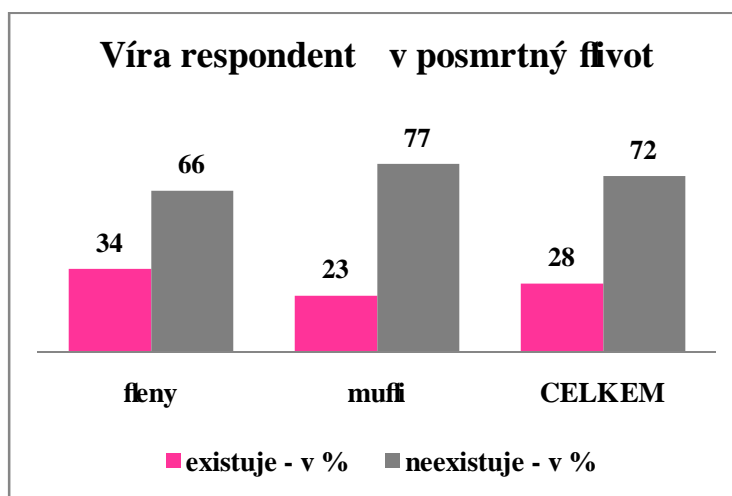
Platí H_0 .

V tomto případě víra nemá vliv na strach respondentů ze smrti.

4. Existuje podle Vás posmrtný život?

Odpovědi na otázku o posmrtném životě mě velmi překvapily, nebo jsem se domnívala, že vyhodnocení vyjde spíše naopak. Obě pohlaví reagovala na existenci posmrtného života téměř shodně, a to tak, že 34% žen a 23% mužů věří, že po životě ještě něco je, ale 66% žen a 77% mužů v existenci posmrtného života nevěří. V celkovém součtu odpovědí obou pohlaví pak 72% respondentů nevěří v posmrtný život a pouhých 28% jich v toto věří.

Graf . 8

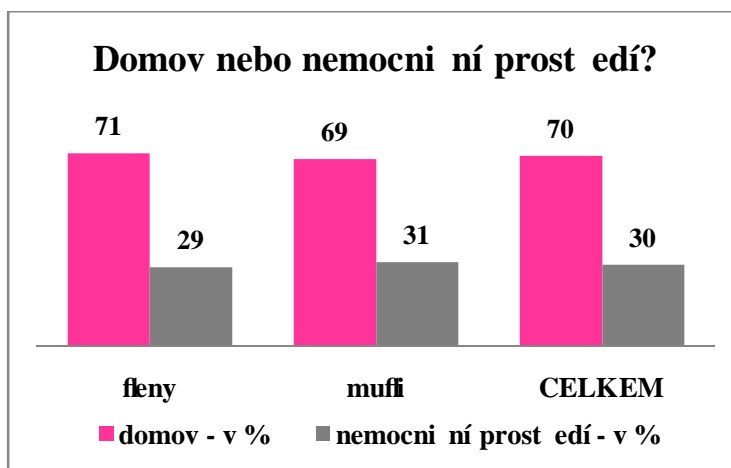
5. Je podle Vás lepší, aby člověk umíral doma v okruhu své rodiny, nebo v nemocnici? Kde mu bude poskytnuta veškerá potřebná péče?

Odpovědi u této otázky byly tak, jak jsem předpokládala, nebo většina respondentů označila domov jako lepší místo pro umírání v porovnání s nemocnicí. I když dotazovaní mnohokrát připomněli, že záleží

na zdravotním stavu lovk a jeho pot ebách a podotýkali, že p i velkých bolestech a pot eb pé e léka by zvolili možnost šnemocni ní prost edí.

71% žen a 69% mužů tedy zvolilo šdomově jako lep-í místo pro odchod z tohoto sv ta, oproti tomu 29% žen a 31% mužů ozna ilo šnemocni ní prost edí jako lep-í místo pro tuto situaci. V sou tu obou pohlaví se tento názor nijak nezm nil, nebo 70% získala polofka šdomově a 30% kolonka šnemocni ní prost edí.

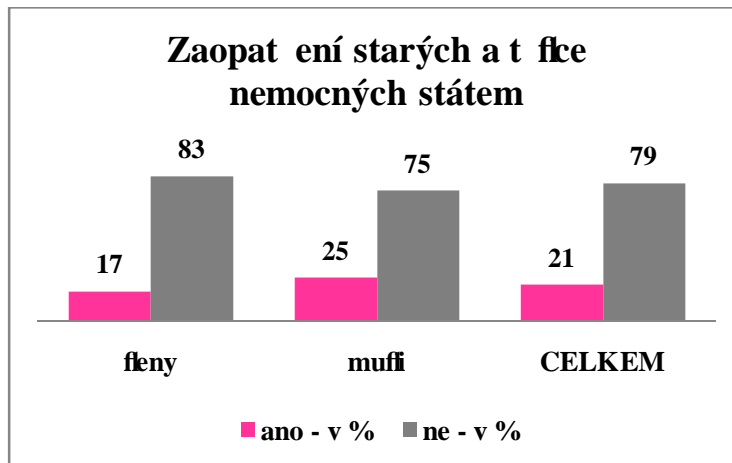
Graf . 9

6. Domníváte se, že se stát pat i n stará o t fce nemocné a umírající lidi?

V grafu . 10 vidíme procentuální rozlofení názoru respondent na pat i né zaopat ení starých a t fce nemocných státem. V t-ina dotazovaných si myslí, že se stát stará nedostate n ó 83% žen a 75% mužů . Naopak pouhých 17% žen a 25% mužů jsou se situací pé e o staré a t fce nemocné v tomto stát spokojeni. V kone ném výsledku to znamená, že podle 21% dotazovaných se stát pat i n stará o tuto problematiku, ale 79% si myslí opak.

Graf . 10

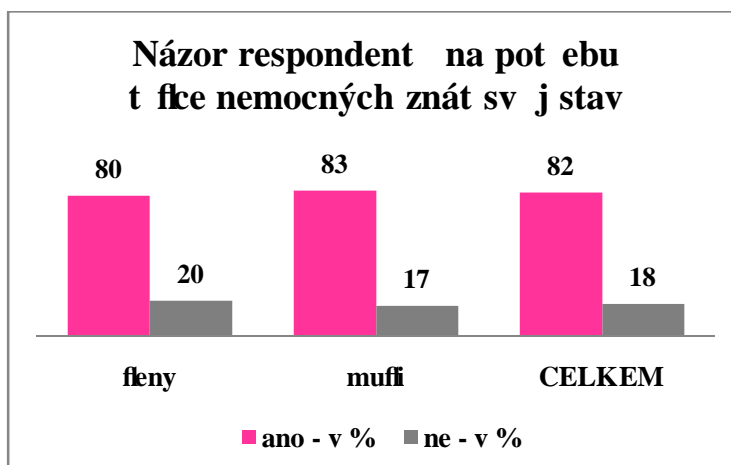

7. Myslíte si, že by těžce nemocní lidé, o kterých lékař ví, že umírají, měli o svém stavu vědět, nebo by to měl lékař sdělit pouze nejbližší rodině pacienta?

V této otázce většina respondentů uvedla šanoř, tedy že by nemocní, kteří umírají, měli o svém stavu vědět, a pouze 16 respondentů z celkového počtu 89 dotazovaných uvedlo, že by takový stav pacienta měl vědět pouze jeho nejbližší rodina.

V grafu . 11, který zobrazuje procentuální analýzu odpovědí na otázku . 7, můžeme vidět, že 82% respondentů je toho názoru, že by nemocní měli svůj stav znát a pouze 18% dotazovaných má názor opačný. Pokud se na tuto otázku podíváme z pohledu mužů a žen rozděleně, zjistíme, že se jejich názory téměř neliší, nebo 80% žen odpovědělo na tuto otázku šanoř, stejně jako 83% mužů. Odpověď šanoř zvolilo pouze 20% dotazovaných žen a 17% tázaných mužů.

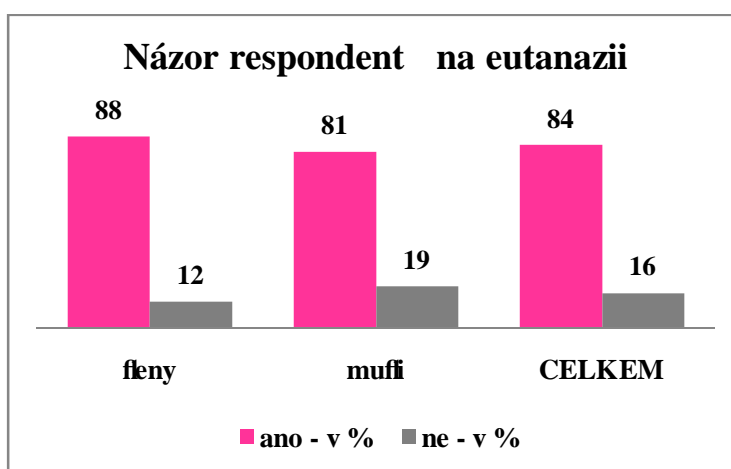
Graf . 11

8. Souhlasíte s eutanazií?

Eutanazie je v dnešní době téma velice aktuální, a proto jsem ho zahrнула i do svého dotazníku, kdy jsem chtěla zjistit, jak se respondenti staví k této problematice. Jak můžeme vidět v grafu . 12, ženy i muži se tím shodují, nebo 88% žen a 81% mužů s eutanazií souhlasí a pouze 12% žen a 19% mužů jsou proti zavedení eutanazie. V celkovém součtu pak 84% dotazovaných je pro zavedení eutanazie a 16% s tímto nesouhlasí.

Graf . 12

M ě víra ovlivnit názor respondent na eutanazii? Výpo et provedu pomocí testu nezávislosti v kontingen ní tabulce s hladinou významnosti 0,01:

Tabulka pozorovaných etností:

Pozorované etnosti	ANO	NE	SUMA
V ící	9	4	13
Nev ící	66	10	76
SUMA	75	14	89

Tabulka o ekávaných etností:

O ekávané etnosti	ANO	NE	SUMA
V ící	10,6	2	12,6
Nev ící	64	12	76
SUMA	74,6	14	88,6

$$H_0: P(X \ Y) = P(X) P(Y)$$

$$H_1: P(X \ Y) \neq P(X) P(Y)$$

Testové kritérium = 2, 6373

Kritická hodnota = 6, 63

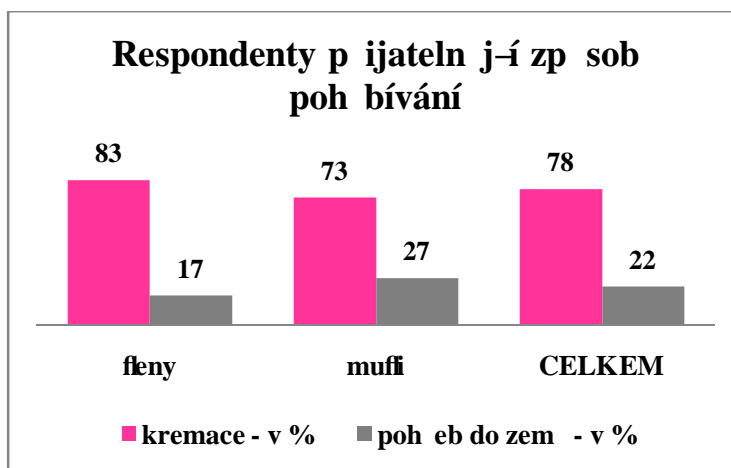
Platí H_0 .

V tomto p ípad ě víra nemá vliv na názor respondent , zda souhlasit i nesouhlasit s eutanazií.

9. Který způsob pohřbívání je podle Vás přijatelnější?

Kremace, nebo pohřbení do země? Podle odpovědí dotazovaných respondentů je zřejmé, že většina z nich se jeví jako přijatelnější kremace, nebo pouhých 22% označilo jako přijatelnější pohřbení do země. Pokud se na tuto otázku podíváme z pohledu pohlaví, u žen poměr mezi kremací a pohřbením do země činí 83% a 17% ve prospěch kremace. U mužů je tomu podobně, 73% se vyjádřilo pro kremaci a zbylých 27% pro pohřbení do země.

Graf 13

Ovlivňuje věk respondentů jejich názor na způsob pohřbívání?

Výpočet provedu pomocí testu nezávislosti v kontingenční tabulce na hladině významnosti 0,01:

Tabulka pozorovaných četností:

Pozorované četnosti	Kremace	Pohřbení do země	SUMA
Do 35 let	27	10	37
36 - 60 let	29	5	34
Nad 60 let	13	5	18
SUMA	69	20	89

Tabulka o očekávaných etností:

Očekávané etnosti	Kremace	Pohřeb do země	SUMA
Do 35 let	28,7	8,3	37
36 - 60 let	26,4	7,6	34
Nad 60	14	4	18
SUMA	69,1	19,9	89

$$H_0: P(X \cap Y) = P(X) P(Y)$$

$$H_1: P(X \cap Y) \neq P(X) P(Y)$$

Testové kritérium = 1,9159

Kritická hodnota = 11,3449

Platí H_0 .

Test nezávislosti v kontingenční tabulce prokázal, že v k
neovlivňuje názor respondentů na způsob pohřbívání.

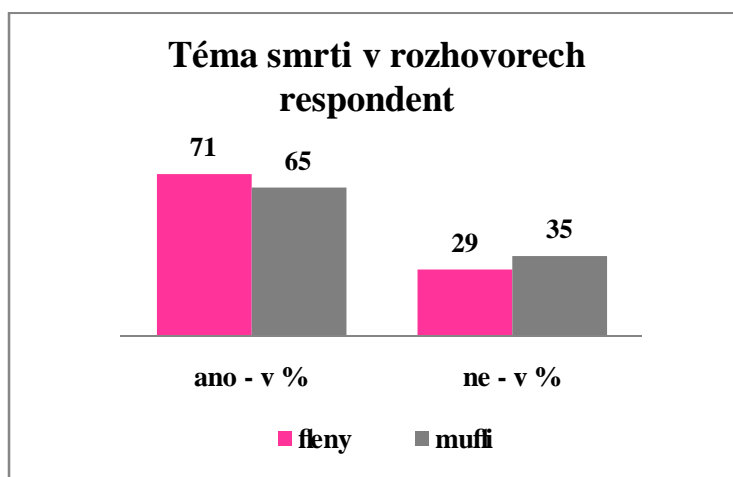
6.7 OVĚŘENÍ HYPOTÉZ

Hypotéza 1

fieny hovoří o smrti spíše než muži

Tato hypotéza souvisí s otázkou 2 a k jejímu posouzení nám poslouží graf 14, který zobrazuje odpovědi respondentů rozdělené podle pohlaví. Z grafu můžeme vyčíst, že mezi dotazovanými o smrti skutečně hovoří více fieny než muži, neboť odpovědělo 71% fienu a 65% mužů.

Graf 14

K ověření této hypotézy použijeme výpočet pomocí testu nezávislosti v kontingenční tabulce, hladina významnosti = 0,01:

Tabulka pozorovaných četností:

Pozorované četnosti	ANO	NE	SUMA
fieny	29	12	41
Muži	31	17	48
SUMA	60	29	89

Tabulka o očekávaných etností:

Očekávané etnosti	ANO	NE	SUMA
fieny	27,6	13,4	41
Muffi	32,4	15,6	48
SUMA	60	29	89

$$H_0: P(X \cap Y) = P(X) P(Y)$$

$$H_1: P(X \cap Y) \neq P(X) P(Y)$$

Testové kritérium = 0,1463

Kritická hodnota = 6,63

Platí H_0 .

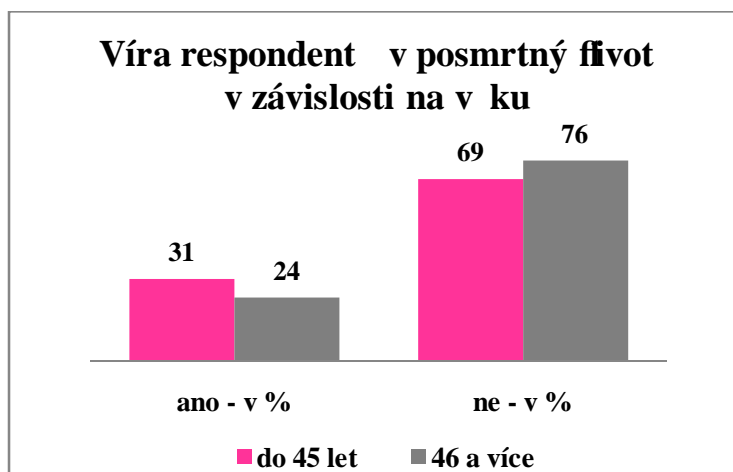
Hypotéza . 1 se tímto nepotvrzuje, fieny nehovo í o smrti spí-e nefl mufi.

Hypotéza . 2

Lidé ve v ku do 45 let v í v posmrtný fivot mén nefl lidé nad 46 let

Podle grafu . 15 m fleme vid t, fle respondenti do 45 let ast ji v í v posmrtný fivot nefl respondenti star-í 45 let, nebo 31% respondent do 45 let uvedlo, fle v í v posmrtný fivot, zatímco u respondent nad 45 let je tomu jen ve 24%. Tato hypotéza souvisí s otázkou, která je v dotazníku umíst na pod íslem 4.

Graf . 15

K ověření této hypotézy použijí výpočet pomocí testu nezávislosti v kontingenční tabulce, hladina významnosti = 0,01:

Tabulka pozorovaných četností:

Pozorované četnosti	ANO	NE	SUMA
Do 45 let	16	35	51
46 let a více	9	29	38
SUMA	25	64	89

Tabulka očekávaných četností:

Očekávané četnosti	ANO	NE	SUMA
Do 45 let	14,3	36,7	51
46 let a více	10,7	27,3	38
SUMA	25	64	89

$$H_0: P(X \cap Y) = P(X) P(Y)$$

$$H_1: P(X \cap Y) \neq P(X) P(Y)$$

Testové kritérium = 0,6568

Kritická hodnota = 6,63

Platí H_0 .

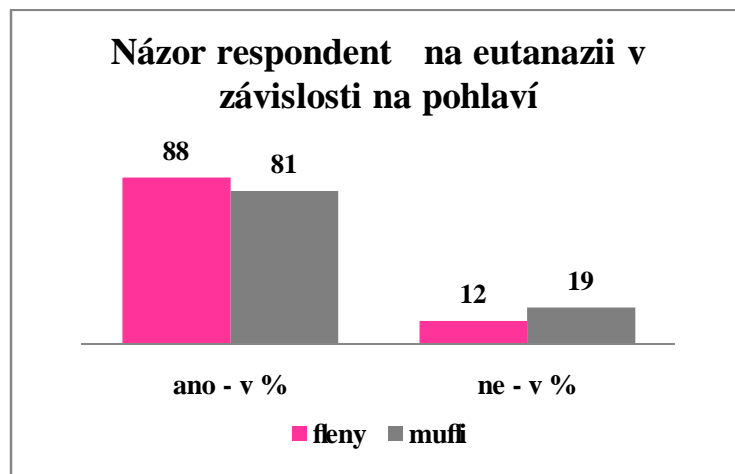
**Hypotéza . 2 se nepotvrdila, což znamená, že lidé do 45 let neví
v posmrtný život méně než lidé nad 46 let.**

Hypotéza . 3

ženy ast ji souhlasí s eutanazií než muži

V následujícím grafu jsou procentuálně podle pohlaví rozděleny odpovědi respondentů na otázku . 8, zda souhlasí s eutanazií. 88% žen a 81% mužů vyslovilo souhlas, zatímco proti je jen 12% žen a 19% mužů .

Graf . 16

Pro ověření této hypotézy použijí op t test nezávislosti v kontingenční tabulce, hladina významnosti = 0,01:

Tabulka pozorovaných etností:

Pozorované etnosti	ANO	NE	SUMA
fieny	36	5	41
Muffi	39	9	48
SUMA	75	14	89

Tabulka očekávaných etností:

Očekávané etnosti	ANO	NE	SUMA
fieny	34,6	6,4	41
Muffi	40,4	7,6	48
SUMA	75	14	89

$$H_0: P(X \cap Y) = P(X) P(Y)$$

$$H_1: P(X \cap Y) \neq P(X) P(Y)$$

Testové kritérium = 0,6693

Kritická hodnota = 6,63

Platí H_0 .

Hypotéza . 3 se nepotvrdila, to znamená, že fieny s eutanazií nesouhlasí ať ji neřmuffi.

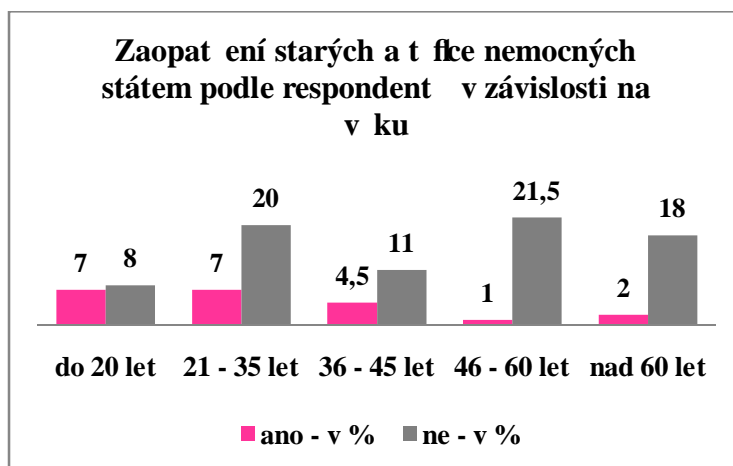
Hypotéza . 4

V k respondent nemá vliv na názor ohledně zaopatření starých a těžce nemocných státem

V grafu . 17 jsou procentuálně znázorněny odpovědi dotazovaných podle věku na otázku . 6. Jak si máme vypořádat, v této výkvy jsou patrné věkové

kategoriích 21 ó 35 let, 46 ó 60 let a nad 60 let, kdy respondenti mnohem ast ji uvád jí, fle se stát pat i n nestará o zaopat ení starých a nemocných, oproti respondent m ve v kových kategoriích do 20 let a 36 ó 45 let, kdy se názory, zda šanoř nebo šneř tolik neli-í.

Graf . 17

Pro ov ení této hypotézy si respondenty rozd lím na dv v kové kategorie (do 35 let a 36 a více let), aby údaje m ly odpovídající váhu. Poufiji op t test nezávislosti v kontingen ní tabulce, hladina významnosti = 0,01:

Tabulka pozorovaných etností:

Pozorované etnosti	ANO	NE	SUMA
Do 35 let	12	25	37
36 let a více	7	45	52
SUMA	19	70	89

Tabulka o očekávaných etností:

Očekávané etnosti	ANO	NE	SUMA
Do 35 let	7,9	29,1	37
36 let a více	11,1	40,9	52
SUMA	19	70	89

$$H_0: P(X \cap Y) = P(X) P(Y)$$

$$H_1: P(X \cap Y) \neq P(X) P(Y)$$

Testové kritérium = 4,6309

Kritická hodnota = 6,63

Platí H_0 .

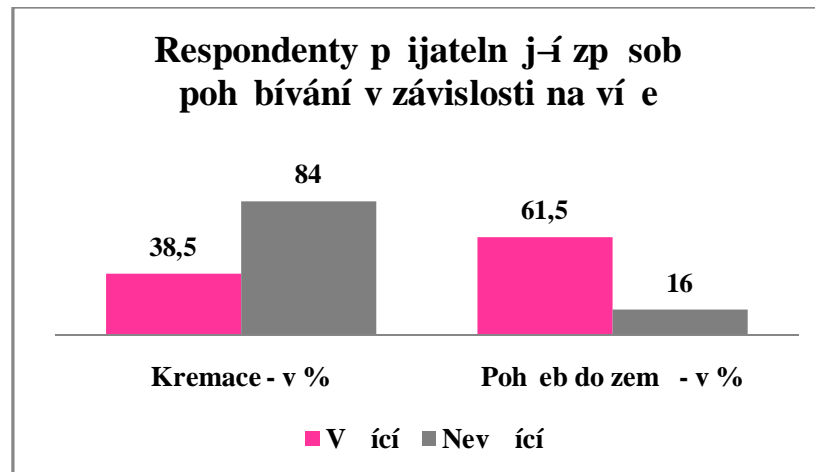
Hypotéza 4 se potvrdila, což znamená, že věk nemá vliv na názor ohledně zaopatření starých a nemocných státem.

Hypotéza 5

Pro věcí respondenty je přijatelnější pohled do země více než pro nevěcí respondenty

V grafu 18 můžeme vidět porovnání odpovědí podle věku respondentů na otázku 9, zda je pro něj přijatelnější kremace nebo pohřeb do země. 38,5% věcí odpovědělo ve prospěch kremace a zbylých 61,5% zvolilo pohřeb do země. U nevěcí to bylo zcela naopak, 84% zvolilo jako přijatelnější kremaci a 16% pohřeb do země.

Graf . 18

Hypotézu ov ím pomocí testu nezávislosti v kontingen ní tabulce, hladina významnosti = 0,01:

Tabulka pozorovaných etností:

Pozorované etnosti	Kremace	Poh eb do zem	SUMA
V ící	5	8	13
Nev ící	64	12	76
SUMA	69	20	89

Tabulka o ekávaných etností:

O ekávané etnosti	ANO	NE	SUMA
V ící	10,1	2,9	13
Nev ící	59	17,1	76,1
SUMA	69,1	20	89,1

$$H_0: P(X \cap Y) = P(X) P(Y)$$

$$H_1: P(X \cap Y) \neq P(X) P(Y)$$

Testové kritérium = 13,489

Kritická hodnota = 6,63

H₀ se zamítá. Platí H₁.

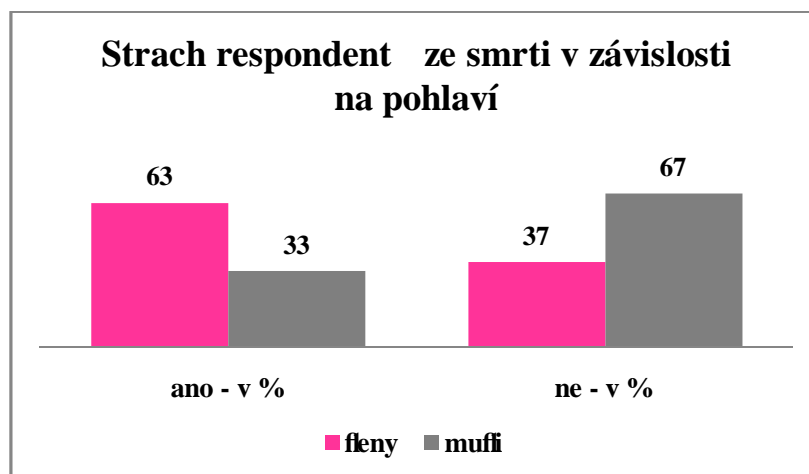
Hypotéza . 5 se potvrdila, z čehož tedy vyplívá, že pro všechny respondenty je skutečně přijatelný pohyb do země více než pro nevšechné respondenty.

Hypotéza . 6

Pohlaví ovlivňuje strach respondentů ze smrti

Tato hypotéza souvisí s otázkou . 3., která se týká strachu ze smrti. V grafu . 19 je procentuálně znázorněn strach ze smrti žen v porovnání se strachem ze smrti mužů. Jistě stojí za povšimnutí, že strach ze smrti respondentů je podle pohlaví zcela opačný – 63% žen má strach ze smrti a 37% žen se smrti nebojí. Naopak pouze 33% mužů odpovědělo kladně, že strach ze smrti má a 67% respondentů mužského pohlaví odpovědělo záporně.

Graf . 19

K výpočtu použijí test nezávislosti v kontingenční tabulce, při emfial hladina významnosti je 0,01:

Tabulka pozorovaných četností:

Pozorované četnosti	ANO	NE	SUMA
fieny	26	15	41
Muflí	16	32	48
SUMA	42	47	89

Tabulka očekávaných četností:

Očekávané četnosti	ANO	NE	SUMA
fieny	19,3	21,7	41
Muflí	22,7	25,3	48
SUMA	42	47	89

$$H_0: P(X \cap Y) = P(X) P(Y)$$

$$H_1: P(X \cap Y) \neq P(X) P(Y)$$

Testové kritérium = 7,1464

Kritická hodnota = 6,63

H_0 se zamítá. Platí H_1 .

Hypotéza 6 se potvrdila, pohlaví skutečně ovlivňuje strach respondentů ze smrti.

6.8 ZÁVĚR VÝZKUMU

Dotazníkové šetření, které probíhalo na přelomu měsíce ledna a začátkem měsíce února mezi obyvateli Pardubického kraje poskytlo mnoho zajímavých skutečností.

Dotazník zodpovědlo celkem 97 respondentů, ale 8 z nich nevedlo odpovědi u všech otázek, nebo byly odpovědi nejasné, proto musely být jejich dotazníky vyloučeny. Analýza tedy probíhala z odpovědí 89 respondentů, z toho bylo 41 žen a 48 mužů rozdělených do pětivkových kategorií (do 20 let; 21–35 let; 36–45 let; 46–60 let; nad 60 let). Dotazovaní obsáhli všechny možné skupiny nejvyššího dosaženého vzdělání (základní vzdělání; střední vzdělání; úplné střední vzdělání; vyšší odborné vzdělání a vysokoškolské vzdělání). Mezi respondenty byli také zahrnuti jak vědomí, tak nevědomí lidé, což v nich kterých případech pomohlo k zajímavému výsledku mých analýz.

Například jsem si myslela, že vědomí se budou bát smrti méně než nevědomí. Z odpovědí v dotazníku vyplynulo, že 4 vědomí respondenti se smrti bojí, zatímco 10 nevědomích naopak a 38 nevědomích má ze smrti strach zatímco 37 strach nemá. Když jsem však odpovědi testovala pomocí testu nezávislosti v kontingenční tabulce, vyšlo najevo, že víra strach ze smrti neovlivňuje. Naopak, což určitě stojí za zamyšlení je to, že podle testu nezávislosti v kontingenční tabulce vyšlo, že mladší generace se smrti bojí výrazně více než generace starší. Já osobně jsem si myslela opak, ale odpovědi respondentů nelze zpochybnit. 27 dotazovaných do 45 let se smrti bojí a 24 ne. U respondentů nad 46 let jejich odpověďlo 15 kladná, což znamená, že se smrti bojí, a 23 záporná, takže strach ze smrti nemají. Test nezávislosti v kontingenční tabulce potvrdil, že lidé nad 46 let mají strach ze smrti méně než lidé do 45 let. Zajímalo by mě, proč tomu je zrovna takto, jaké důvody vedou mladší generaci ke strachu ze smrti a proč se starší generace smrti bojí o poznání méně, ale to bohužel není úkolem této bakalářské práce.

V rámci analýzy mého výzkumu jsem se snažila o otestování odpovědí respondentů ze všech možných stran, které zde ale neuvádím, nebo jejich výsledek nebyl nikterak významný. Testovala jsem například, zda může být ovlivněn nejvyšší dosažený vzděláním názor na způsob pohřbívání nebo na posmrtný život. V obou

p ípadech se v-ak potvrdila nulová hypotéza, což znamená, že nejvyšší dosažené vzdělání v těchto otázkách nehraje roli. Dále mě zajímalo, zda v k respondent ovlivuje jejich zkušenost s umíráním a smrtí, nebo také jejich souhlas s eutanazií. I zde jsem použila test nezávislosti v kontingenční tabulce, kde se opět potvrdila nulová hypotéza, což znamená nezávislost jevů, takže v k respondent neovlivuje jejich zkušenost s umíráním a smrtí i názor na eutanazii.

Analýza dotazníku byla pro mě velice zajímavá. Sázela jsem na to, že téměř nikdo z dotázaných nebude o smrti hovořit, ale výsledky ukázaly pravý opak. Totiž 60 respondentů, což je celých 67% z celkového počtu 89 dotazovaných, odpovědělo, že o smrti hovoří. Otázkou je, zda by na tom něco změnilo silvíčko *b_{fn}*.

ZÁV R

Cílem této bakalářské práce bylo nastolit ucelený základní pohled o tématech spojených s problematikou smrti a umírání. I když v mnoha ohledech by bylo zapotřebí více se rozepsat, což ale bohužel v bakalářské práci není možné, myslím si, že svůj účel tato práce splnila.

První kapitola teoretické části se v nově podstatným informacím o těchto monoteistických náboženstvích nejvýznamnějších pro náhistorický kontext a nátradiční. Shrnuje základní poznatky o zvycích spojených s umíráním a smrtí v judaismu, islámu a křesťanství, které, a základem téměř stejné, v pojetí smrti a umírání se v mnoha ohledech značně liší. Ve druhé kapitole jsem popsala trest smrti, v krátkosti zmínila i historii tohoto obřadu a popsala současnou situaci trestu smrti ve světě. Konec této kapitoly obsahuje stručný popis jednotlivých trestů používaných dodnes. Třetí kapitola pojednává o nejhorších nemocech minulosti a o nejhorších nemocech současnosti. Stručně popisuje příznaky a příznaky nejvčetnějších zabijáků, které lidstvo pamatuje a bohužel dodnes musí některým z nich čelit. Ani dnes, i v tak vyspělé době, na některé z nich totiž nebyl zatím vynalezen žádný účinný lék. Čtvrtá kapitola, která na smrt a umírání pohledí jako na právní, se zabývá eutanazií a sebevraždami. Tyto pojmy pak krátce popisuje, uvádí jejich druhy, u eutanazie například i argumentaci zastánců a odpůrců, u sebevražd zmíní motivy a způsoby tohoto jednání. V poslední, páté kapitole, nahlédnu na smrt jako na fenomén dnešní doby a snažím se popsat současnou situaci v problematice smrti a umírání.

Praktická část umožnila zjistit názory na smrt a umírání u obyvatel Pardubického kraje a někdy poskytla i zajímavé výsledky, když například test nezávislosti v kontingenční tabulce prokázal, že lidé do 45 let mají více strach ze smrti než lidé nad 46 let, nebo jsem předpokládala, že tomu bude přesně naopak. Tento výzkum, i když byl orientován pouze na určitou skupinu lidí, se podle mého názoru opravdu vydařil, neboť zde bylo zjištěno mnoho zajímavých skutečností a v několika případech potvrzeno i vyvráceno hodně mylných předstáv o úsudcích obyvatel.

ZDROJE

LITERATURA

BOËLLE, Cathy et al. *Klí k náboženství : Co mají společného judaismus, křesťanství, islám a buddhismus?*. Praha : Albatros, 2006. 158 s. ISBN 80-00-01679-6.

DENNY, Frederick M. *Islám : a muslimská obec*. Havlíčkův Brod : Prostor, 2003. 200 s. ISBN 80-7260-088-5.

DOBSONOVÁ, Mary. *Nemoci : Příběhy nejnebezpečnějších zabijáků historie*. Praha : Slovart, 2009. 255 s. ISBN 978-80-7391-292-5.

FILIPÍ, Pavel. *Křesťanstvo : Historie, statistika, charakteristika křesťanských církví*. 1. vydání. Brno : Centrum pro studium demokracie a kultury, 1996. 195 s. ISBN 80-85959-10-0.

GOLDMAN, Radoslav ; CICHÁ, Martina. *Etika zdravotní a sociální práce*. Olomouc : Univerzita Palackého, 2004. 128 s. ISBN 80-244-0907-0.

HATKOVCOVÁ, Helena. *Thanatologie : Nauka o umírání a smrti*. 1. vydání. Praha : Galén, 2000. 191 s. ISBN 80-7262-034-7.

HOMOLKA, Jiří ; VOTAVA, Vladimír. *Tuberkulóza*. 3. vydání. Praha : Karolinum, 2003. 79 s. ISBN 80-246-0630-5.

KEENE, Michael. *Světová náboženství*. Praha : Euromedia Group, k. s., 2003. 192 s. ISBN 80-242-0983-7.

KOUTEK, Jiří ; KOCOURKOVÁ, Jana. *Sebevražděné chování*. Praha : Portál, 2003. 128 s. ISBN 80-7178-732-9.

LYONS, Lewis. *Historie trestu : Justiční tresty od dávných dob po současnost*. Praha : Svojtka & Co., 2004. 190 s. ISBN 80-7352-021-4.

MONESTIER, Martin. *Historie trestu smrti : Džiny a techniky hrdelního trestu od poátka po současnost*. Vydání druhé. Praha : Rybka Publishers, 1998. 405 s. ISBN 80-86182-05-3.

MROWIECOVÁ, Katia; KUBLER, Michel; SFEIR, Antoine. *Bůh, Jahve, Alláh : Vše, co nás zajímá o křesťanství, judaismu a islámu*. Praha : Garamond, 2009. 190 s. ISBN 978-80-7407-058-7.

MUNZAROVÁ, Marta. *Eutanazie, nebo paliativní péče?*. Praha : Grada Publishing, a.s., 2005. 108 s. ISBN 80-247-1025-0.

MUNZAROVÁ, Marta, et al. *Pro NE eutanazii aneb Být, či nebýt?*. Kostelní Vydív : Karmelitánské nakladatelství, 2008. 87 s. ISBN 978-80-7195-304-3.

POLLARD, Brian. *Eutanazie ano i ne?*. Praha : Dita, 1996. 210 s. ISBN 80-85926-07-5.

Pracovní skupina "Náboženské smrti v Asii". *Svět živých a svět mrtvých*. Praha: česká orientalistická společnost, 2000. 243 s. ISBN 80-902510-2-1.

PRYMULA, Roman; TĚPLÍK, Miroslav. *SARS : Syndrom akutního respiračního selhání*. 1. vydání. Praha : Grada Publishing, a.s., 2006. 144 s. ISBN 80-247-1550-3.

SELF, David. *Encyklopedie světových náboženství*. Kostelní Vydí: Karmelitánské nakladatelství, 2009. 128 s. ISBN 978-80-7195-282-4.

SMITHOVÁ, Linda. *Smrt - konečná stanice?*. Praha : Portál, 1994. 30 s. ISBN 80-85282-85-2.

TĚPATENKOVÁ, Naděжда a kol.. *Krizová intervence pro praxi*. Praha : Grada Publishing, a.s., 2004. 200 s. ISBN 80-247-0586-9.

WERNER, Helmut . *Islámská kniha mrtvých*. Praha : Pragma, 2002. 240 s. ISBN 80-7205-948-3.

WINTER, David. *ABC křesťanství*. Praha : česká biblická společnost, 2010. 127 s. ISBN 978-80-87287-05-7.

INTERNETOVÉ ZDROJE

Amnesty international česká republika [online] 2011. [cit. 2011-02-09]. Dostupné z WWW: <http://www.amnesty.cz/z536/trest-smrti-v-roce-2009-popravovalo-se-i-z-politicky-duvodu>

Beltina [online]. 2007 [cit. 2011-02-04]. Ateroskleróza. Dostupné z WWW: <<http://www.beltina.cz/onemocneni/srdecni-choroby-onemocneni-ateroskleroza/>>.

česká společnost AIDS pomoc [online]. 2007 - 2010 [cit. 2011-02-03]. Příznaky HIV infekce a AIDS. Dostupné z WWW: <http://aids-pomoc.cz/ca_priznaky_hiv.htm>.

GABAJOVÁ, Marcela. *Toxicology* [online]. 2005 [cit. 2011-02-03]. Pravé neřovice: Je opravdu minulost minulostí?. Dostupné z WWW: <<http://www.toxicology.cz/modules.php?name=News&file=article&sid=15>>.

HAVELKOVÁ, Miriam. *613 micvot* [online]. 2010 - 2011 [cit. 2011-02-02]. Halachot smutku. Dostupné z WWW: <<http://www.613.cz/saarej-halacha/5-kasrut-a-dalsi-vybrana-temata/46-halachot-smutku>>.

Léčba rakoviny [online]. 2010 [cit. 2011-02-04]. Co je rakovina. Dostupné z WWW: <<http://www.lecba-rakoviny.cz/co-je-rakovina>>.

NÁHLÍKOVÁ, Jana. *Je trest smrti trestem spravedlivým?* [online]. [s.l.], 2010. 88 s. Diplomová práce. Masarykova Univerzita, Pedagogická fakulta. Dostupné z WWW: <http://is.muni.cz/th/190352/pedf_m/>.

OnaDnes [online]. 2007 [cit. 2011-02-03]. Hrozby lidstva: Ebola, rychlá a bolestivá smrt. Dostupné z WWW: <http://ona.idnes.cz/hrozby-lidstva-ebola-rychla-a-bolestiva-smrt-f3w-/zdravi.aspx?c=A070_925_165124_zdravi_bad>.

Parlament eské republiky [online]. 2007 [cit. 2011-02-09]. Listina základních práv a svobod. Dostupné z WWW: <<http://www.psp.cz/docs/laws/listina.html>>.

Poh eb : Praktické informace [online]. 2006 [cit. 2011-02-07]. Poradna: Etika a kondolence. Dostupné z WWW: <<http://pohrebni-sluzby.pohreb.cz/poradna-etika-kondolence?start=115&sekce=etika-kondolence>>.

PULTAROVÁ, Kristýna. *Septima* [online]. 2010 [cit. 2011-02-05]. K es anství. Dostupné z WWW: <<http://lide.gymcheb.cz/~krpulta/krestanstvi.html>>.

Spole ná esko-slovenská digitální parlamentní knihovna [online]. 2003 [cit. 2011-02-09]. Ústavodárné NS R S 1946 - 1948. Dostupné z WWW: <http://www.psp.cz/eknih/1946uns/tisky/T0741_00.htm>.

fiIDEK, Dominik. *Rada pro lidská práva* [online]. Praha : AMO, 2009 [cit. 2011-02-10]. Trest smrti. Dostupné z WWW: <http://www.studentsummit.cz/data/1258284348700BRG_HRC_Trest_smrti.pdf>.

P ÍLOHY

P íloha . 1 - Dotazník

DOTAZNÍKOVÉ T ĚT ĚNÍ

SMRT JAKO SOU ÁST LIDSKÉHO ŽIVOTA

Dobrý den,

jsem studentkou 3. ro níku oboru Humanitní studia na Univerzit ě v Pardubicích. Ráda bych Vás poprosila o vypln ění dotazníku k mé bakalářské práci na téma *Smrt jako sou ást lidského života*. Jedná se pouze o 9 krátkých otázek a jejich vypln ění Vám nezabere ani 5 minut. Dotazník je anonymní a bude poufít pouze pro účely mé bakalářské práce.

P edem d ěkuji za Váš čas a ochotu k jeho vypln ění.

Nikol ělináková

Filozofická fakulta

Univerzita Pardubice

Nejprve, prosím, vypl śte údaje o Váš:

Pohlaví:

Žena Muž

V ěk:

do 20 let 21 ó 35 let 36 ó 45 let 46 ó 60 let nad 60 let

Nejvyšší dokončené vzdělání:

- základní střední bez maturity střední s maturitou
 vyšší vysoké

Jste v práci?

- Ano Ne

Nyní k samotnému dotazníku. OZNAČTE, prosím, vždy jenom jednu odpověď, která je nejspíše nejvhodnější:

1. Máte zkušenost s umíráním a smrtí ve Vašem nejbližším okolí?

- ANO NE

2. Hovoříte někdy s někým o smrti?

- ANO NE

3. Máte strach ze smrti?

- ANO NE

4. Existuje podle Vás posmrtný život?

- ANO NE

5. Je podle Vás lepší, aby člověk umíral doma v okruhu své rodiny, nebo v nemocnici, nebo v domě pro seniře, kde mu bude poskytnuta veškerá potřebná péče?

- DOMOV NEMOCNICE PROSTĚDÍ

6. Domníváte se, že se stát může starat o potřebné a umírající lidi? *Například instituce jako je LDN (= léčebna dlouhodobě nemocných), HOSPIC (= specializované zařízení, poskytující péči i záměrem na úlevu od bolesti, a umožnit důstojné umírání).*

- ANO NE

7. Myslíte si, že by t řice nemocní lidé, o kterých lékař ví, že umírají, měli o svém stavu vědět, nebo by to měl lékař sdělit pouze nejbližší rodině pacienta?

ANO, NEMOCNÍ BY M ĚLI ZNÁT SV ŮJ STAV

NE, TAKOVÝ STAV BY M ĚLA ZNÁT JENOM JEHO RODINA

8. Souhlasíte s eutanazií (= dobrovolný odchod ze života za pomoci lékaře neboli asistovaná sebevraždy u nevyléčitelně nemocných. Z hlediska českého trestního práva je to nedovolené a posuzované jako vražda)?

ANO NE

9. Který způsob pohřbívání je podle Vás přijatelnější?

KREMACE POHŘEB DO ZEMĚ